

Hrvatski Glasnik

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA "NAPREDAK" ŽUPE SOLI

GODINA XI

Broj 124

TUZLA, LISTOPAD 2003.

Cijena 1 KM, 4 Kn

VENO JERKOVIĆ: SVETI FRANJO ASIŠKI
(Šikara, dvorište župne crkve)

TUZLANSKI KRUH

*Na crnome tuzlanskom ugljenu,
posoljen tuzlanskom soli,
peče se kruh što se mijesi od pšenice
sa sprečanskih polja.*

*U tijestu ruka tuzlanske žene,
majke što kruh svagdanji sprema.
Ništa u ovome gradu od kruha
tuzlanskije nema!*

*Rudarske crne ruke što mir u
molitvi traže*

*crno su kopale zlato za kruh sa
stolova naših.*

*I zlatna se boja rasu po tjestavim
rukama majke!*

*O kruhu ti pjesmu pjevam, o kruhu
iz tuzlanske bajke!*

*Bili su dani zlatni obojeni jesenjom
bojom,*

*žena je ispekla kruh. običan
svagdanji, tvrdi.*

*U jednome takvome danu, u zlat-
nožutome velu,
u jednome danu kruha, u jednome
tuzlanskom selu.*

*Jedna je druga majka iz glavne ulice
grada
ispekla u tome danu pogače,
kruhove, pite.*

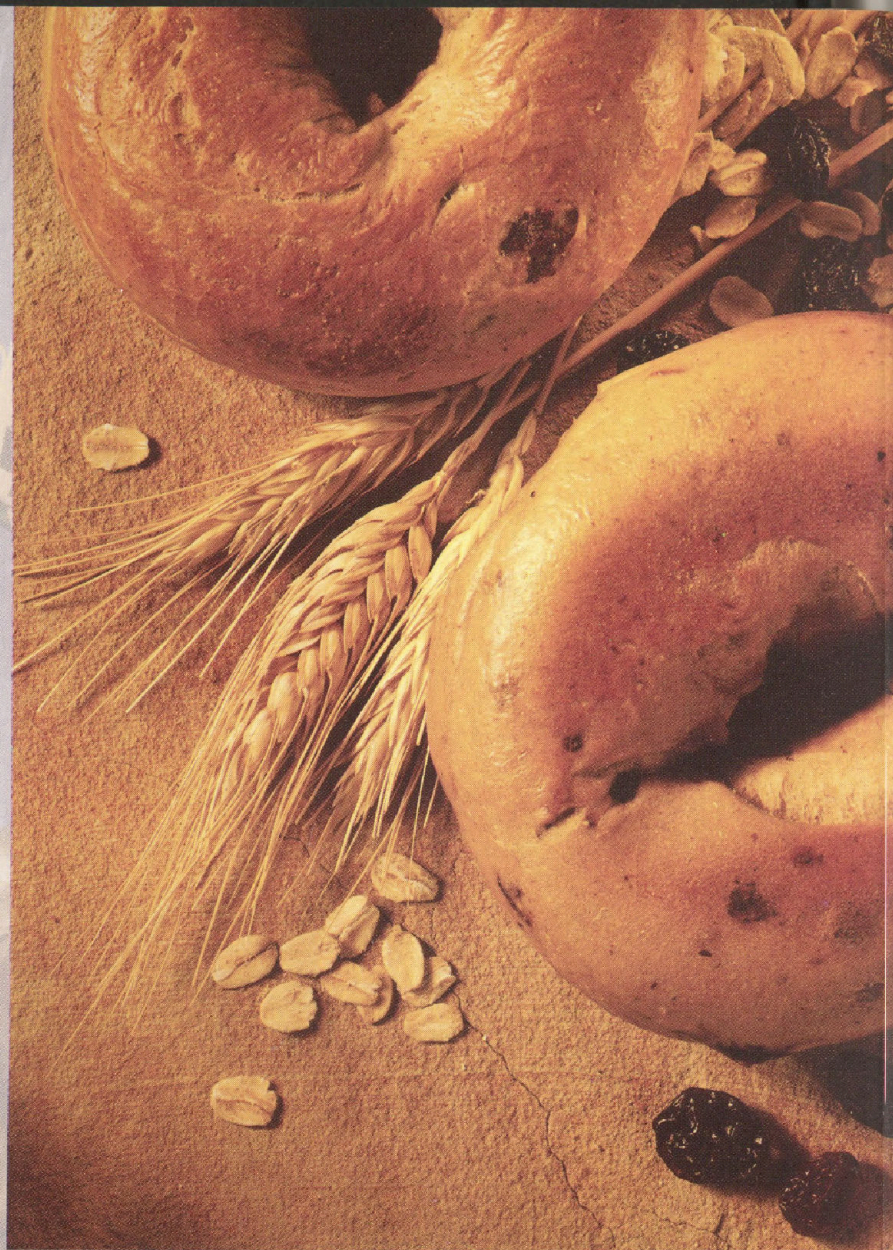
*Derdanim zastrtih stolova, trud
naših gradova i selâ,
niže se k'o prikazna žrtva, plod
ruku naših djela.*

*Kruh se naš svagdanji žuti, u
jesenjem pjeva molu.*

*Tvog Kruha Kruh je krušan
okrunjen zlatnom krunom!*

*Angelus Domini zvoni zvonom
tuzlanske rapsodije:*

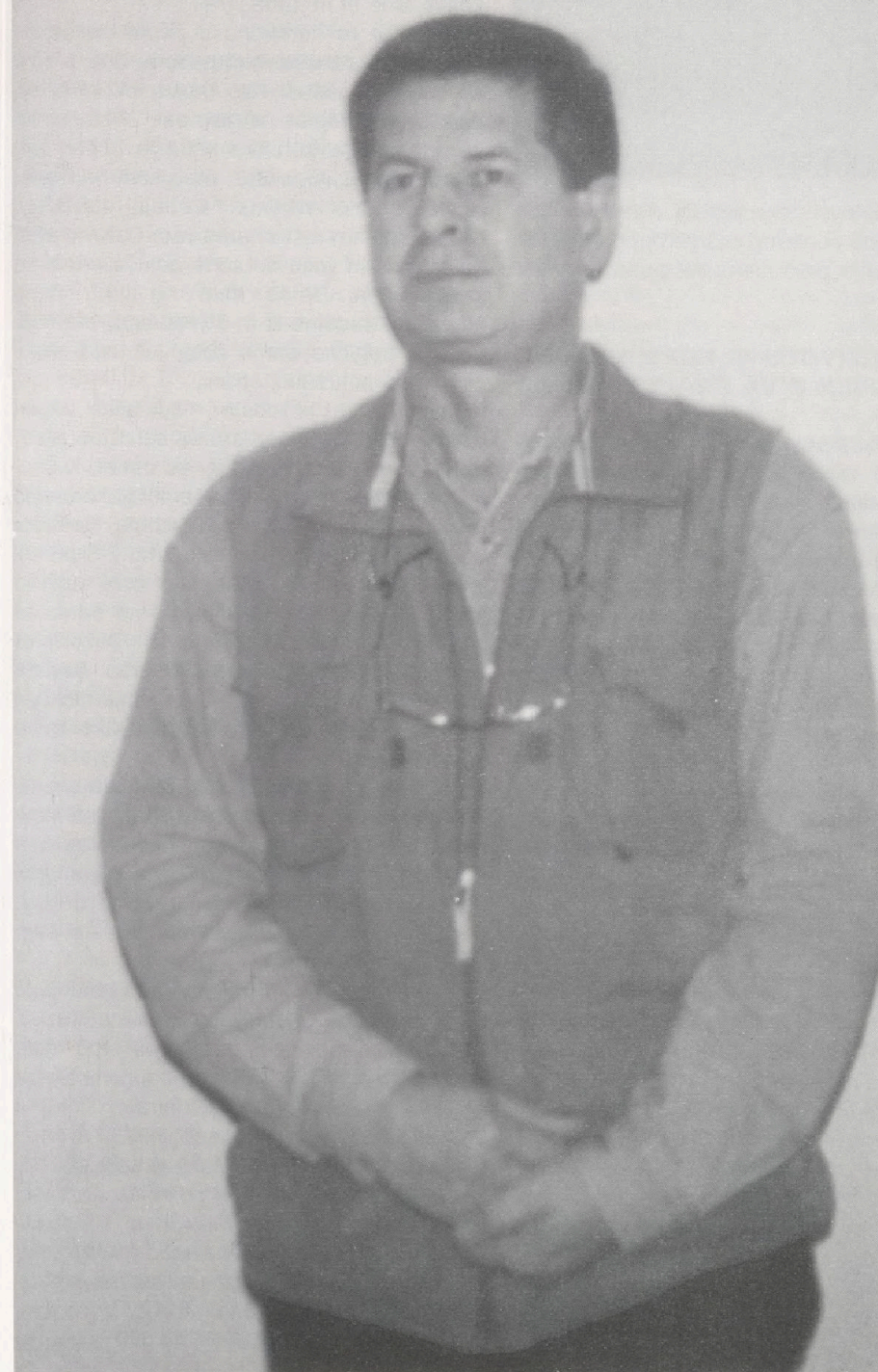
*Panem nostrum quotidianum da
nobis hodie!*

VLADO KEROŠEVIĆ,

DEKAN AKADEMIJE DRAMSKIH UMJETNOSTI
UNIVERZITETA U TUZLI

**“Svoje kazalište u sebi nosim, nisam gra-
dio sebe u kazalištu, nego kazalište u sebi”**

Vlado Kerošević, docent i dekan Akademije dramskih umjetnosti Univerziteta u Tuzli, budući da je po zanimanju glumac, veoma je poznat i priznat ne samo u našem gradu, nego i na širem prostoru, izvan Bosne i Hercegovine. Ma koliko svaki umjetnik koji drži do sebe izbjegava epitet popularan, glumcu nije uvijek lako izbjeći popularnosti, a možda i ne treba potcjenjivati taj populat i njegove kriterije. Pored stvarnih vrijednosti koje će prepoznati i cijeniti ekskluzivna (sic!) publika, Vlado Kerošević nije izbjegao omiljenost među narodnim masama jer su ga jednako obasjavala prigušena svjetla skromnih pozornica u starim socrealističkim zadrugnim domovima tuzlanskih sela kao i glamurozna svjetla uglednih velegradskih dvorana.

Ove jeseni na sceni njegova teatra Kabare tuzlanska publika gleda prvu završnu generaciju studenata iz njegove klase.

G. Kerošević je s neskrivenim ponosom primao čestitke nakon premijere *Bez trećega*, Milana Begovića, u kojoj je, kao svoju diplomsku ulogu Gige, igrala Tuzlacima već poznata studentica, Jasmina Čelebić.

Bilo je još povoda da Hrvatski Glasnik porazgovara s Vladom Keroševićem, čovjekom čije je godine teško odrediti, ali koji svojom pojavom unazad dvadesetak godina uspijeva zavarati i one koji sebe smatraju najboljim poznavateljima muške ljepote. Uza sve to, ne prate ga skandali, pa tračeri ne nalaze materijala čeprkajući po njegovoj privatnosti. Mirno, u svojoj dobro opasanoj bračnoj tvrđavi, obiteljski živi i radi uz svoju suprugu i kolegicu Milicu Kerošević.

SVOJE STUDENTE UČIM LOVITI RIBU

HG: Kako se osjećate ove plodne jeseni 2003. u kojoj ubirete plodove svoga četve-rogodišnjeg pedagoškoga rada?

Kerošević: Osjećam se kreativno, a i ponosno. Ugradio sam četiri godine svoga truda, znanja i iskustva u mlade ljude, u jedan nesvakidašnji oblik pedagogije. Pokušao sam odabrati sve one esencijalne točke s kojima sam mislio da te mlade ljude treba opteretiti da bi oni svoj talent za ove četiri godine iskultivirali i da bi bilo valjivo da su kriteriji škole prošli kroz njih, a ne samo oni kroz školu. Ova mi se zadnja godina čini najzanimljivijom, najkreativnijom i, kada se sve sabere, to je za moj trud stanovita statistika.

Tu čovjek najbolje vidi što je uradio. Nisam to mogao vidjeti na svim stupnjevima njihove naobrazbe. Tek sada mogu uočiti kako su osvjestili svoj senzibilitet u određenoj fazi, je li to bilo dovoljno ili je moglo i više! Ta se zrelost sada pokazuje ne samo u glumi, smjeru koji su studirali, nego i u ostalim oblastima koje čine teatar, kao što su režija, scenografija, kostimografija, glazba, šminka, dizajn; u krajnjoj liniji i management, jer oni dobrim dijelom i produciraju ove svoje predstave, s obzirom da ja inzistiram na tome da znaju ponuditi pa i prodati ono što naprave kao umjetničko djelo. Učim ih *loviti ribu*, kako bi mogli uživati u objedu koji su sami do kraja pripremili. To se razlikuje od našega naučavanja, kada su nam servirali gotova jela.

Kao mlad docent, veoma sam zadovoljan i ispunjen, vrlo sadržajan u odgojno pedagoškome i nastavno umjetničkom procesu u kojem sam sudjelovao. Nisam nekritičan,

tovo iz branše. Bio sam otvoren i, u početku, imao puno negodovanja, sve dok ljudi nisu shvatili da nemam zadnje misli. To se pokazalo dobrim.

Za 16 godina odigrao sam preko 75 premijernih uloga, što je zavidan glumački opus, i preko 2500 repriznih izvođenja. To su bile, kvantitetski, vrlo zamašne uloge pa sam, u tome kratkom vremenu, uspio dobiti sva moguća stručno-umjetnička glumačka priznanja koja su se mogla dobiti u BiH, a i šire (10-11 nagrada za glumu u raznim varijantama).

Tako sam relativno mlad postao prvakom drame Narodnoga pozorišta u Tuzli, čijim sam, jedno vrijeme, bio i umjetničkiim direktorom. Bili smo, u ono doba, poput Subotice, teatarski kulturni epicentar bivše Jugoslavije (organizirali smo jugoslavensku reviju kazališta u kojoj su sudjelovali pobjednici svih razina teatarskih festivalskih natjecanja). Ponosan sam na to jer nisam siguran da će u doglednome vremenu ijedno bh. kazalište (uključujući i NP u Sarajevu, s dramom, baletom, orkestrom i operom!) imati na repertoaru 24 predstave u stalnome pogonu, koliko smo ih mi tada igrali.

Valjda je to normalnu u životu da uspon biva praćen neminovnim padom. U ratu sam se dobro ponašao. Kao umjetnički direktor, dao sam proglas u javnost i zaustavio sezonu onoga trenutka kada je počeo rat. Kada se oglasilo oružje, znao sam da muze, na određeno vrijeme, trebaju zaštitjeti. Nikome nisam ništa naredivao. Ostavio sam kolegama na volju da sami odluče o svome sudjelovanju. Imao sam na umu neke glumačke sudbine iz II. svjetskoga rata koje su bile tragične samo zbog jednoga angažmana na pogrešnoj strani.

Nakon toga je došla modulacija repertoarne politike na ono što su bili ratni uvjeti. Pokušao sam, od ljudi koji su ostali, konsolidirati jedan umjetnički ansambl kako bismo javnosti dali ono što se u tome trenutku obrane moglo dati. Napravili smo 2-3 premijerna izvođenja, ali sam vrlo brzo doživio jednu klasičnu ekstradiciju. Javno sam, od strane uprave, istjeran iz Pozorišta! Bukvalno! Očigledno sam smetao ljudima koji teatar nisu vidjeli očima umjetničkoga esnafa. Trebalo im je nešto drugo i u tome sam smetao.

Izvan stroja sam ostao 1993. Nisam dopustio da si netko uzme za pravo određivati moju ni životnu niti umjetničku sudbinu. Rekao sam im da svoje kazalište u sebi nosim, nisam gradio sebe u kazalištu, nego kazalište u sebi, pa, *eo ipso*, mojim odlaskom sve što sam izgradio ide sa mnom.

O svemu sam obavijestio i tadašnjega gradonačelnika i osnivača (Općina Tuzla). Nažalost, nije ništa poduzeto pa smo moja supruga i ja otišli u Živinice i napravili teatar koji je izuzetno dobro funkcionirao.

U inozemstvo sam otišao 1995. s kompletnom mojom obitelji. Maknuo sam se iz te situacije jer sve što sam pokušao napraviti na teatarskome planu nije imalo konstruktivnoga smisla. Sav se naš rad retrogradno rasipao, u marginalijama kao što su organizacija, mogućnost igranja i slično. Iz inozemstva smo se vratili 1998. na poziv ljudi s

Tuzlanskoga univerziteta. Tada se osnivala Akademija dramskih umjetnosti i moj kolega Miralem Zupčević, koji je bio u toj matičarskoj komisiji pozvao me je da mu pomognem oko ustroja prve generacije. Imao sam dovoljno motivacije za taj izazov, jer sam smatrao da, ako već ne mogu ući u teatar, trebam svoj umjetnički kapital barem na ovaj način realizirati.

Ispostavilo se da sam dobro procijenio. Mladi ljudi polako ulaze u profesionalni teatarski eter BiH, nose sa sobom jednu sasvim novu osjećajnost, novi kult i mislim da će oni vrlo brzo pokazati da je ovo što smo uradili imalo svoj smisao.

PO DRUGI PUT MEĐU TUZLACIMA

HG: Spomenuli ste kazalište u Živicama. U isto vrijeme na Husinu je djelovao Hrvatski teatar Soli. Niste ga spomenuli, a radili ste s oba ansambla. Zašto ste, kada ste se vratili, osnivali teatar Kabare, ako su ova kazališta dobro radila u ratnome vremenu. Zar niste mogli ići s Hrvatskim teatrom soli?

Keroševic: Ni na Husinu ni u Živinicama nismo imali dovoljno ni kadrovski ni drugih pretpostavki da bi jedno od tih kazališta moglo nositi sa sobom toliko provokacije, toliki teret. Išli smo na fuziju, spajanje tih dvaju teatar, da bismo iz toga izvukli kadrovski, materijalno-financijski i tehnički maksimum. To je bilo najracionalnije!

Osnivajući Teatar Kabare Tuzla, nismo ugasili tradiciju niti Hrvatskoga teatra Soli ni Gradskoga pozorišta iz Živinica. Imali smo na repertoaru 7 predstava koje nismo imali priliku igrati u Tuzli, jer nismo imali prostor. Jedno vrijeme smo to radili u okviru BKC, a onda je i tamo došlo do zakretanja određenih ..., ne znam kako bih to imenovao, naprosto nisu se stekli uvjeti da se napravi jedan doslovni teatarski prostor, bolje rečeno, teatarski mehanizam.

U Narodno pozorište Tuzla nas nisu puštali i mi smo tražili kazališni ambijent, kako bismo tuzlanskoj publici pokazivali što i kako radimo. To je pravi razlog nastanku Teatra Kabare Tuzla!

Zahvaljujući razumijevanju ljudi iz uprave i upravnoga odbora Hotela Tuzla, prije svega g. Orhana Fejzića direktora i g. Ekrema Avdića predsjednika UO, shvaćena je naša namjera i podržani smo u svome nastojanju. Dobro je reći kao istinu da Teatar Kabare nije osnovan. Ovo je još uvijek scena Hrvatskoga teatra Soli i Gradskoga pozorišta u Živinica-
ma koja nema svoje samostalno ekonomsko-pravno bitisanje. Na svim našim plakati-
ma još uvijek stoje jedno i drugo kazalište kao osnivači.

Teatar Kabare Tuzla je, naprosto poistekao kao marketinško-menadžmentska činjenica koja je odradila zanimljiv promidžbeni posao na plasmanu našega reper-toara u gradu Tuzli. To ime dobro korespondira s gledateljstvom i sveukupnim gledalištem. To će za sada tako biti, a, čak i ako dođe do osnivanja trećega kazališta pod imenom Teatar Kabare Tuzla, neće nestati ni jedno od dva spomenuta kazališta.

HG: Na plakatima redovito piše samo Teatar Soli. Zašto je izostavljena odrednica hrvatski?

Mislite li da je to iritantno ili je nešto drugo razlogom izostavljanja ovoga pridjeva?

Kerošević: Često je to stjecaj slučajnih okolnosti, ali i moje je mišljenje da bi Teatar Soli bio adekvatniji naslov u ovim uvjetima i vremenu u kojima živimo. U tome naslovu je sve rečeno jer se radi o jednome etno-kulturno-olokošome entitetu koji je sadržan u svemu tome. Moguće je da postoje određeni stupnjevi iritacije u ovoj sredini, ali ja sam mišljenja da se teatar treba, prije svega, baviti kulturom i uvijek oko njega treba biti što manje onoga što odvlači pozornost od njegove temeljne namjene.

POTPORA HRVATSKOME TEATRU SOLI

HG: Nije tajna da ste za rad Vašega kazališta dobili potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Imate li Vi kakve obveze prema njima i, pomažući Vas, očekuju li oni stanovito promicanje i hrvatske kulture i umjetnosti u Vašem radu?

Kerošević: Prije svega želim zahvaliti za tu potporu i izvanrednu brigu koju oni na vrlo konkretan način, evo već dvije godine, iskazuju prema Hrvatskome teatru. Soli dajući mu materijalnu potporu. Ona je usmjerena i žao mi je što se ne daje za projekte, nego za poboljšanje uvjeta rada. To smo iskoristili izvanredno dobro, prvi puta za klimatiziranje, opremanje tonskih uređaja i svjetlosnoga parka, a od ovogodišnjih sredstava nabavit ćemo stolice (sada koristimo hotelske!) i još neki pokretni inventar. Teatar, naime, pored jake stacionarne varijante, treba imati profesionalnu, jaku i mobilnu varijantu. Ukoliko bi došlo do preseljenja da sve to skupa ostane kapital teatra.

HG: Je li ovaj prostor Vaš konačan izbor ili se može desiti, ako se Akademija preseli u KŠC, da i Kabare tamo potraži novi prostor?

Kerošević: Kabare ostaje ovdje, ovo je, po općem mišljenju, jako dobar prostor, kao da ga je g. Kreitmayer projektirao za ovu namjenu.

Postoje pregovori između Univerziteta, Akademije dramskih umjetnosti i KSC-a, ali to nije ni u kakvoj vezi s teatrom. Akademija traži integralan prostor koji ima određene tehničko-tehnološke mogućnosti da se nastava odvija kvalitetno, da imamo studente na jednom mjestu i da se izmjestimo iz predgrađa u centar grada, gdje instituciji kao što je Akademija i mjesto.

HG: U umjetničkome svijetu sveučilišna karijera ne ide istim tijekom kao u znanstvenim oblastima. Jeste li, školujući se, sebe vidjeli na mjestu dekana i kako se snalazite sada kad Vas je to "zadesilo"?

Kerošević: Priznajem da me je to zadesilo. Razmišljajući o sebi kao o pedagogu, nisam razmišljao o funkcijama.

Moja je opsesija napraviti dobru klasu, naći najmanji zajednički sadržatelj jedne male grupe talentiranih ljudi, a da, pri tome, taj sadržatelj ne ubije individualnost, osobenost pojedinca.

S ove pozicije trudim se studentima osigurati barem minimum uvjeta za školovanje na Akademiji u gradu kao što je Tuzla. Treba shvatiti da imamo elitnu školu u provinciji u kojoj studenti nemaju očigledne nastave, mogućnosti kompariranja kao što je to moguće u kazališnim centrima. Pošto im to ne mogu osigurati, onda barem pokušavam naći jedan prostor u kojemu će biti u kompaktnoj vezi, u dobroj korelaciji, mogućnosti prezentiranja naučenoga.

HG: Imate li, kao dekan jednoga tako specifičnoga novog fakulteta, dojam da Vam treba više snage i borbe za Vaše ciljeve? Koliko Vas razumije rudarsko-tehno-loška Tuzla?

Kerošević: Ja se stalno osjećam kao borac za mjesto pod suncem. Tuzla je industrijski

grad i ja sudjelujem u jednome poslu za koji treba posebna snaga.

HG: Nije li možda i ponižavajuće to što kažete da svoje studente učite da znaju prodati svoje stvaralaštvo? Zna li im Vi pokazati i uvesti ih u te trgovačke poslove?

Kerošević: To jest ponižavajuće, ali ja sam svjestan činjenice na kojim marginama kultura uopće egzistira u ovoj zemlji. U Daytonskome ustavu ona se uopće ne spominje. Ne gajim lažnu nadu kako će neka politička struktura doći jednoga dana sa sviješću o potrebi nadgradnje društva i tako riješiti ove probleme. Kako se garniture smjenjuju tako dolaze ljudi koji imaju sve retrogradniji odnos prema kulturi. Shvatio sam to kao neminovnost, potrebu da studente naučim prodavati svoje znanje. Sada, kada su nam odobrili upisati smjer produkcije i kad ćemo biti jedina visokoškolska institucija u BiH s takvim profilima, problem će se drugačije, dostojanstvenije rješavati.

U kulturi je opći kaos. Nema kriterija kojima se mjeri vrijednost umjetničkoga djela, nema javnoga mišljenja ni kritike. Sve se svodi na razinu ukusa, a to nije estetski egzaktno. Učeći studente produkciji, pripremamo ih za uvođenje malo reda na tržištu rada u kulturi. Ima u BiH jedan paradoks. Producira se velik broj školovanih mladih glumaca a onda, kao profesionalci, ulaze u potpuno diletantske uvjete u kojima trebaju živjeti, stvarati i raditi.

HG: Vaša supruga je glumica i ona je uvijek uz Vas. Kada se govori o Vama, ona se podrazumijeva. Međutim, ni jedno vaše dijete neće se baviti glumom. Je li loše iskustvo ili nešto drugo razlogom takvog usmjeravanja djece?

Kerošević: Naša djeca poznaju teatar i kulturu u širem smislu riječi, prate naš rad, ali ih nikada nismo gurali u taj svijet. Nametnuli

smo im odgovornost vlastitoga izbora, kao roditelj nisam ih htio pod svaku cijenu usmjeravati. Njihov je izbor i što će i gdje će studirati!

HG: Djeca su Vam u inozemstvu i, u našoj sredini, niste među rijetkim roditeljima. Kako obitelj funkcionira na daljinu?

Kerošević: Ni u čemu ne očekujem stoprocentno ostvarenje cilja. Kada napravim apsolutni koncept umjetničkoga djela i sve isplaniram, ako ostvarim 70%, smatram to maksimumom. Mislim da nije ni dobro da se stoprocentno ostvari roditeljska želja kad su djeca u pitanju. Prema mome iskustvu, nakon svih euforičnih ostvarenja želja, neminovno su dolazila razočarenja. Zadovoljan sam njihovom samostalnošću i zrelošću. Ivo je bio punoljetan, a kćerka nije kad smo se dogovorili ovako živjeti. To nije lako, ali nešto se uvijek mora žrtvovati. Protivnik sam roditeljske posesivnosti.

HUSINSKU BUNU TREBA DEPOLITIZIRATI I SKINUTI S NJE VEO KOMUNIZMA

HG: Kerošević je slavno, revolucionarno prezime. G. Juro Kerošević napravio je u zatvoru oltar sv. Ante koji je stajao u staroj Tuzlanskoj crkvi. To nije dovoljno davano u javnost, a da jest, možda bi bilo manje komunističkih revolucionara među Keroševićima? Pripadate li toj familiji i kako se prema tome odnosite?

Kerošević: Ponosan sam što sam u rodu Keroševića. Život tih slavni ljudi pripada njima, moj pripada meni, i te se životne linije nisu preplitale. Pripadao sam toj jedinjoj političkoj opciji moje mladosti i u to sam vjerovao. Imao sam, istina, neprijatnosti i Partija mi je sudila (za Brutov nož!), ali smo svi s punim uvjerenjem radili to što smo radili, moji Keroševići pa i ja. O Husinskoj

buni imam jedno svoje mišljenje i smatram da je treba depolitizirati i skinuti s nje veo komunizma.

HG: Kako kao Tuzlak, Husinjanin po rođenju, vidite današnju Tuzlu?

Kerošević: Hvala Bogu što je Tuzla u potrazi za novim identitetom. Izlazi iz industrijske faze i ulazi u jednu duhovno sadržajnu mogućnost. Međutim, problem je u nama, Tuzlacima, jer svoje kreativne namjere, ideje, želje, nedovoljno namećemo bih. javnosti. Možda imamo loše predstavnike tamo gdje se odlučuje o sudbini. Korisnim i dobrim procjenjujem želju za promjenama, ali treba imati više sistema u tome što mi to hoćemo. To mogu biti kvalitetne dvije ili tri oblasti, a ne deset.

Događa se da BiH polako zaobilazi Tuzlu. To treba otvoreno reći. Putovi se prave mimo nas, izmještaju se središnje ekonomske i političke institucije koje pripadaju ovome kantonu. Nitko javno ne govori o katastrofalnoj situaciji u kulturi.

Izvjешća su glazirana i kao takva se prihvaćaju. Ovaj najmnogoljudniji kanton u BiH zaslužuje mnogo pozitivniji tretman, kad je kultura i njezin razvoj u pitanju.

Ono što sada kanton troši sredstava na 650000 stanovnika (3 milijuna i nešto maraka!), to je pred rat imalo samo Narodno pozorište u Tuzli. U drugim gradovima su se, međutim, udesetostručila sredstva. Nema protiv, ali ako se da milijun maraka za festival u Sarajevu, trebalo bi voditi računa da se u ostalim većim gradovima dadne barem 200 000 KM. Metropolizam u glavi, koji je u zadnje vrijeme zadesio Sarajevo, paranoična je situacija.

HG: Rado ste pristali govoriti za Hrvatski glasnik. U ratu i ranome poraću surađivali ste s hrvatskim i katoličkim udrugama. Danas se ne vidate u tim krugovima. Do koga je?

Kerošević: Uvijek sam surađivao i surađivat ću sa svim institucijama kojima je program kultura. Kad god su me zvali i iz hrvatskih i bošnjačkih udruga, kao i, uvjetno rečeno, iz građanskih društava, odzivaio sam se. Nisam izbjegavao ni situacije koje bi velik broj glumaca izbjegao (Pokladna sijela npr.). Želio sam tom etnokulturološkome identitetu dati ono što od mene može dobiti.

HG: Odakle crpate pozitivnu energiju koja Vas prati?

Kerošević: Nisam čovjek koji se predaje. Adaptabilan sam na nove uvjete koji me zateknu i steknu. Sada, kad sam primio nove studente, imat ću prema njima novi odnos, novo prilagođenje u pripremi za izvođenje nastave, jer to su drugi ljudi. Sve me to mobilizira jer želim biti kreativan i koristan. Svako vrijeme koje se kreativno ne koristi izgubljeno je.

Inspiriraju me mladi ljudi koji me obvezuju, ne dozvoljavaju mi opuštanje, jer su željni učenja i znanja. Sve svoje znanje im dajem. I ono što usput saznam! Ništa ne ostavljam za sebe!

Marica PETROVIĆ

NOVINSKI NATJEČAJI I ŽUPANIJSKI PRORAČUN

Ravnatelj Katoličkoga školskog centra "Sveti Franjo" u Tuzli, gospodin **Luka TUNJIĆ**, katolički je svećenik i magistar teoloških znanosti - specijalnost dogmatika.

Sve to što je dotični gospodin ne bi moglo nikako biti temom ove rubrike da ga osobno ne poznajem i da se nisam uvjerio da se ni najmanje dogmatski ne ponaša. Naprotiv!

P. S. Ravnatelj Tunjić nije ni u kakvome srodstvu sa Tunjićima iz Donjega Bistarca.

Dopredsjednik Sabora Tuzlanske županije, gospodin Tomo VIDOVIĆ, inače jedan od špic igrača SDP-a, na jednome skupu izrekao valjanu mudrost, a ona glasi: "Ako hoćete da se obogatite za jednu godinu zasijte pšenicu. Ako želite bogatstvo za pet godina zasadite voćnjak, a ako želite bogatstvo za cijeli život ulažite u obrazovanje."

Slažem se sa ovom izjavom, ali sam više pristalica da se ulaže u sve spomenute djelatnosti.

Unazad deseta-dvanaest godina intenzivno se govori, piše i čita o ugroženosti raznih vrsta. Istodobno aktualni su i oni koji sebi uzimaju za pravo pa da drugima određuju jesu li ili nisu ugroženi.

U nedavnome razgovoru sa gospodinom **Igorom RAJNEROM**, zastupnikom u Saboru Tuzlanske županije i u Domu naroda Federacije BiH, čuo sam njegovu tvrdnju da samo onaj tko se osjeća ugroženim može to tvrditi, a ni slučajno netko drugi. Ponajmanje politički predstavnici najmnogobrojnijega naroda u nekome dijelu bilo koje države, pa i naše BiH.

U jednoj od medijskih izjava gospodin **Mustafa TERZIĆ**, direktor Zračne luke Tuzla najavio je skoro uspostavljanje međunarodnih putničkih linija.

Dobro bi bilo za te letove nabaviti što veći broj karata u jednome, **odlazećemu**, smjeru i na njih uputiti većinu, naših - bh, aktualnih političara.

Krajem rujna i početkom listopada ove godine u Tuzli su održana dva auto - natjecanja, a glavni "krivac" za organiziranje je bio gospodin **Ozren BOŽANOVIĆ**, tajnik TUZAMK-a - Tuzlanskog auto moto kluba.

Predsjednik Kluba, gospodina **Ćamila ISAKOVIĆA** i još neke članove ove

udruge građana pitao sam na kakav način bih mogao tajnika Božanovaća "zameziti" u krivome ogledalu. Rekli su mi nikako, jer čovjek samo pije i jede, a ne meži.

Gospođica **Marina TROGRLIĆ**, profesorica likovnoga odgoja u KŠC-u "Sveti Franjo" Tuzla, prošle je školske godine tvrdila da je Sarajka na privremenome radu u Tuzli i čak najavljivala povratak u rodni grad.

Unatoč tome profesorica Trogrlić i ove je školske godine u istoj školi i na istome radnom mjestu. Za očekivati je da odrednica na privremenome bude izbačena iz uporabe.

A, zašto i kako - slijedi odgovor u narednome broju Hrvatskoga Glasnika?

I početkom aktualne školske godine često sam čitao novinske natječeje nekakvih MJEŠOVITIH SREDNJIH ŠKOLA. Unatoč najboljim željama, iz samih natječaja nisam mogao saznati o kakvim školama i kakvim mješavinama se radi.

Tek uz pomoć nekih pedagoških djelatnika saznao sam da je riječ, uglavnom o tehničkim i tehničko-zanatskim školama sa više smjerova. Nije mi nikako jasno zašto nisu ostavljeni raniji, jasni, nazivi. Tim prije što nisu imali nikakvih ideoloških odrednica.

Nedavno sam u jednome horoskopu za jarčeve, odnosno za sebe, pročitao da bi se trebao više odmarati.

Astrološki savjet nisam poslušao, radi toga što nije rečeno od čega da se odmaram, jer ništa ne radim, već samo pišem. A i glodur HG-a gospodin **Juraj NOVOSSEL** stalno traži da napišem nešto više od krivoga ogledala.

Prije ispisivanja ovoga teksta dobio sam anonimno pismo u kojemu me neznanac pitac pita: Što je to peh i što je to strpljivost?

Vjerojatno se na oba pitanja može ponuditi više odgovora, ali ja nudim po jedan na svako pitanje i to uz uvjerenje da su primjereni ovoj rubrici.

STRPLJIVOST je kada gledate u kurije oko i čekate da na vas namigne.

PEH je biti žedan u pustinji, a imati vodu u koljenu.

Često u sarajevskom dnevnom tisku pročitam natječeje kojima se traže pro-

fesori ili nastavnici u srednjim i osnovnim školama tuzlanskoga kraja. Prema mojim saznanjima više od 90 posto prosvjetara koji se jave na natječeje rođeni su i žive upravo na području Tuzlanske županije.

Taj podatak znaju direktori i predsjednici upravnih odbora, ali uporno novce prebacuju u Sarajevsku županiju, umjesto da natječeje objavljuju u domaćim novinama, može i u Hrvatskome Glasniku. Dobit bi bila višestruka. Objava natječaja bi bila jeftinija, novci bi ostali doma, a dio bi se kroz poreze i doprinose vratio i u proračune.

A prosvjetari Tuzle i tuzlanskoga kraja, ako se ne varam, plaće primaju iz proračuna i to Tuzlanske, a ne Sarajevske županije.

Od **Ljubana BABIĆA**, šefa Službe za elektrotehnička postrojenja Željeznica F BiH - područje Tuzla, saznao sam pouzdan podatak da se na svim pružnim pravcima nastavljaju krađe svega onoga što se ukrasti može.

Krađe su zbog sveopće besparice još i razumljive, ali mi nije razumljivo masovno razbijanje signalizacijskih uređaja i stakala na njima. Izuzev ako se ne radi o nekoj vrsti poslijeratnoga sindroma, a na to su pozvani odgovoriti psiholozi i psihiatri, a ne novinari.

Čuveni i popularni glumac **Arnold SCHVARCENEGER**, postao je guvernerom američke države Californija.

Kada je već tako, nešto kontam da bi moglo biti produktivno ako bi se i glumac **Vlado KEROŠEVIĆ**, kandidirao za neku od izvršnih dužnosti u Tuzli, Tuzlanskoj županiji, Federaciji BiH ili državnim organima.

Njemačka Fondacija "Heinrich Böll" nedavno je u Sarajevu organizirala konferenciju o demokraciji i ljudskim pravima. Na spomenutom skupu je trebalo odgovoriti i na pitanje - koga predstavlja članovi Predsjedništva BiH?

Ako je suditi po tome kako i što rade **dr. Dragan ČOVIĆ**, predsjedatelj Predsjedništva, **Borislav PARAVAC** i **Sulejman TIHIĆ**, članovi ovoga tijela, iako formalno pravno predstavljaju nacije iz kojih potječu, stječe se dojam, da predstavljaju stranke iz kojih dolaze.

Krivo (o)gledao:
Nikola J. IVANOVIĆ

OKTOBARSKI DANI
ANTIFAŠIZMA

Program obilježavanja 60. obljetnice počeo se realizirati 28. rujna kada je svečano otvoren **Park i Kuća plamena mira** na Slanoj banji. U utorak, 30. rujna u Međunarodnoj galeriji portreta u Tuzli svečano je otvorena **izložba radova s Međunarodne likovne kolonije "Breške 2003"**, Svečani koncert pod nazivom **VOLJENOM GRADU** održao je **Nedžad Salković** i u povodu obilježavanja 45. godina umjetničkoga rada, 1. listopada, u Bosanskome kulturnom centru.

U četvrtak, 2. listopada, bio je veći broj manifestacija: Odavanje pošte žrtvama fašizma i polaganje vijenaca na spomenik poginulim braniteljima Tuzle i BiH 1992-1995; održana je **svečana sjednica Općinskoga vijeća** u povodu obilježavanja 60. obljetnice 2. listopada 1943. u Bosanskome kulturnom centru, zatim TUZLI s ljubavlju: dolazak sudionika maratona: Novi Sad - Osijek - Tuzla, nastup mažoretkinja i predstavljanje pjesama o Tuzli na Korzu. **Svečana ceremonija otvaranja Festivala cjeloživotnog učenja BiH 2003.** za područje Tuzlanskoga kantona održana je u Kući plamena mira. Taj dan su u Kući plamena mira nastupili i **FRAMAŠI, Učenici KŠC i Mješoviti crkveni pjevački zbor**. Bakljada je bila na potezu: Kuća plamena mira - Tenis - Klosterska - Korzo - Trg slobode. Navečer je održan Rock koncert u centru grada s "Rock Stars" featuring - **Dado Topić**. Poslije koncerta organiziran je VATROMET.

U subotu, 4. listopada održan je **šahovski turnir** na otvorenom, u povodu svečanoga predavanja građanima na uporabu "mamutskoga šaha" - plato ispred MZ Mosnik. U utorak, 7. listopada puštene su u promet novoasfaltirane putne dionice u naselju Morančani, Otvorena je izložba Muzeja istočne Bosne u foajeu Bosanskoga kulturnog centra pod nazivom: Tuzla u antifašizmu - antifašizam u Tuzli. Koncert tamburaškog orkestra RSD Sloboda - nositelja zlatne plakete na Festivalu tamburaške glazbe u Osijeku, održan je u Bosanskome kulturnom centru, 8. listopada. U petak, 10. listopada otvorena je asfaltirana ulica Alekse Šantića, a 14. listopada otvorena je izložba u Međunarodnoj galeriji portreta pod nazivom: Antifašizam u djelima likovnih umjetnika. U srijedu, 15. listopada planirano je otvaranje dionice puta u naselju Keroši, MZ Husino, 17. listopada u naselju Markelići, MZ Par Selo.

Gala koncert **Vedrane Šimić** s gostima bit će u petak, 17. listopada u narodnom pozorištu u Tuzli.

Svečano stavljanje u funkciju rasvjete u Slavinovićima, Husinu i Lipnici planirano je od 22. do 31. listopada.

OBILJEŽAVANJE 60. OBLJETNICE, 2. LISTOPADA 1943. POD NAZIVOM OKTOBARSKI DANI ANTIFAŠIZMA

U petak, 7. studenoga održat će se lista "Front Slobode" u Međunarodnoj galeriji portreta u Tuzli.

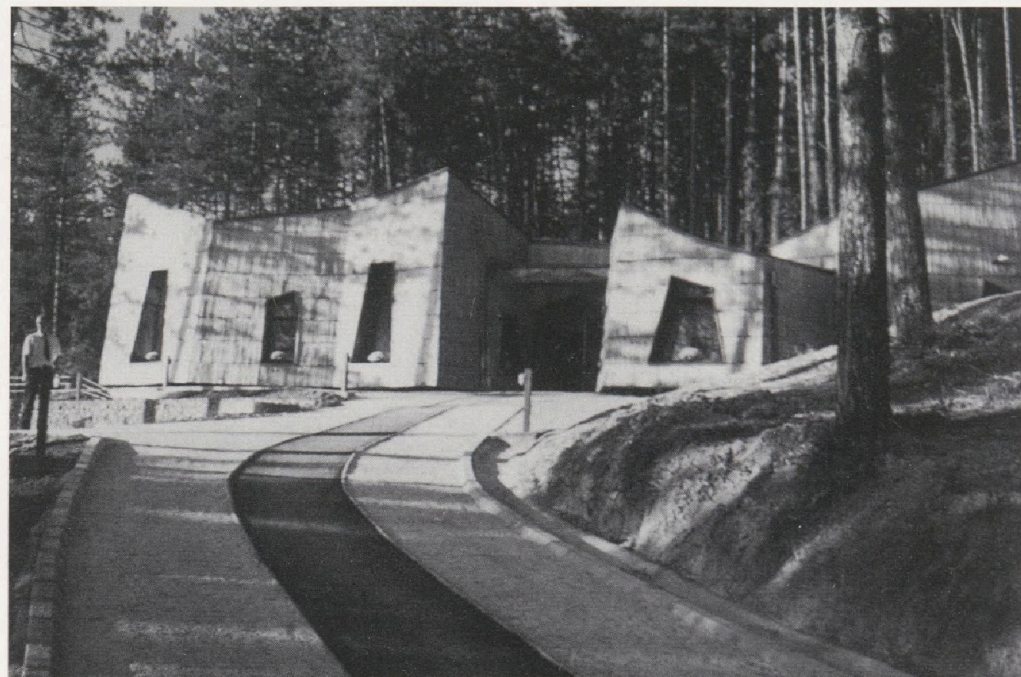

Foto: Ivica Žizak

SVEČANA SJEDNICA OPĆINSKOGA VIJEĆA

Svečana sjednica Općinskoga vijeća na kojoj su govorili Ilija JURIŠIĆ, predsjedavajući Vijeća, Radovan MIRKOVIĆ, u ime boraca SUBNOAR-a Tuzla i Jasmin IMAMOVIĆ, načelnik, održana je u dvorani Bosanskoga kulturnog centra, 2. listopada 2003. godine,

U svom govoru načelnik Jasmin IMAMOVIĆ, između ostalog, istakao je sljedeće:

...Na današnji dan prije šezdeset godina Tuzla je pokazala čitavom svijetu da Hitlerove, četničke, ustaške i druge Hitleru, Musoliniju i Franku odane snage, nisu nepobjedive. Drugi listopad je dan kontinuiteta Tuzle i njene dosljednosti u antifašizmu, antitotalitarizmu, antinacionalizmu i zajedništvu...

...U toj teškoj borbi, narodi Bosne i Hercegovine su se izborili za potvrdu stoljetnih granica Bosne i Hercegovine, granica koje danas zovemo avnojske i koje su potvrda kontinuiteta bosanskohercegovačke državnosti...

...Tuzla se i u ovom ratu, vođena univerzalnim principima, protiv fašizma borila antifašizmom, protiv povrede ljudskih prava, njihovom zaštitom protiv nacionalizma, antinacionalizmom, protiv mržnje ljubavlju. Živjeli smo, patili, branili se ali i slavili, kao uvijek, zajedno. Ne jedni pored drugih, nego zajedno. I naše zajedništvo je pobijedilo...

...Naš zajednički neprijatelj je siromaštvo. Naša vizija je bolji život. Ako ujedinitimo naše energije, podržavani od međunarodne zajednice, mi ćemo pobijediti, nesklad pretvoriti u sklad i postati novom, pozitivnom energijom Europe...

...Dovršili smo strategiju razvoja Tuzle do 2015. godine. Naš cilj je da Tuzla ne bude provincija iz koje ljudi odlaze, nego centar u kojeg ljudi dolaze, da budemo centar sjeveroistočne Bosne i da to postanemo snagom svoje privlačnosti, snagom duha i tijela Tuzle. Proanalizirali smo unutarnje resurse i uspjeli odgovoriti na pitanje što to ima Tuzla što nema nitko...

...Važan faktor razvoja Tuzle, je ono što se nekada zvalo zajedništvom bratstvom i jedinstvom, a sada se zove multikulturalnost. To je zajednički rad i život, potenciranje onoga što nas veže, a ne onoga što nas razdvaja, ljubav, a ne mržnja, ravnopravnost i jednakost, ujedinjavanje, a ne razjedinjavanje naših energija kako bismo se razvijali brže nego drugi. Takvom politikom mi ćemo velikom brzinom, brzinom koja je za neke druge sredine, nevjerovatna, ići naprijed...

TUZLANSKE PLAKETE U POVODU OBIJELJEŽAVANJA 2. LISTOPADA 2003. GODINE

Radi odavanja priznanja za postignuta dostignuća u raznim oblastima života i rada u povodu obilježavanja 2. listopada 2003. godine, dodijeljene su TUZLANSKE PLAKETE pojedincima i pravnim osobama. Tuzlanska plaketa je najviše ustanovljeno priznanje na području Općine Tuzla.

Na svečanoj sjednici dobitnicima su uručene TUZLANSKE PLAKETE:

Dobitnici su: Salih Atić, Salih Selesković, Rifat Karić, Šefket Kunosić, Mevludin Ekmečić, Juraj Novosel, Miroslav Hlubna, Zdravko Novak, Husein Sušić, Nesim Tahirović, Husref Tahirović, Enver Mandžić, Mirsada Hukić, Miroslav Petrović, Merima Softić, Advija Hercegovac, Mirjana Remetić, Mladen Balić, Sakib Srabović (posthumno) i Milan Stević.

Svečana sjednica

Načelnik Jasmin Imamović i predsjedavajući Vijeća Ilija Jurišić s nagrađenima

Nagrađeni

Institucije: Front Slobode, Bošnjačka zajednica kulture PREPOROD, Karate klub SINALCO i Komisija za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima u sjeveroistočnoj Bosni 1992-2000. godine.

Počasnim građanima Tuzle proglašeni su: prof. dr. Robert J. Donie, profesor povijesti na Univerzitetu Michigan, Lif Janson, humanista iz Švedske, Richard Holbrooke, američki diplomata i dr. Svetlana Broz. U ime nagrađenih zahvalila se akademik prof. dr. sc. Mirsada Hukić, naglasivši da se dobri ljudi uvijek prepoznaju ma gdje bili.

Hrvatski Glasnik čestita svim dobitnicima PLAKETE, a posebno g. Jurju Novoselu glavnome i odgovornom uredniku Hrvatskoga Glasnika i dr. s. Miroslavu Petroviću, predsjedniku HKD Napredak Tuzla.

Foto: Ahmet Bajrić Bličko

OBRANJEN MAGISTARSKI RAD O FRA RASTKU DRLJIĆU

Piše: Prof. dr. IVO PRANJKOVIĆ
- nastavak iz prošlog broja -

Magistrandica s pravom naglašava i Drljićev stalni interes za ilirsku tradiciju. Osim u disertaciji o fra Martinu Nediću taj interes dolazi do izražaja i u brojnim njegovim napisima o Ivanu fra Frani Jukiću i fra Grgi Martiću. O Jukiću je pisao povodom obljetnica, posebno opširno u predavanju *Jukićev ugled kroz našu prošlost i kritički sudovi o njemu* (objavljenu u Dobrom Pastiru), posebno afirmirajući one stavove kojima se Jukić ocjenjuje kao najljepši svijet ilirske ideologije u Bosni. U vezi s fra Grgom Martićem posebno se Drljić pozabavio njegovim političkim stavovima, koji npr. nisu bili jasni čak ni Strossmayeru, jer je u njima nedostajalo jedinstvene i eksplicitne političke koncepcije.

Izrazito afirmativan odnos prema ideji slavenskog zajedništva kod Drljića dolazi do izražaja i u izboru suvremenika o kojima je pisao, a to su npr. bili bosansko-franjevački i uopće crkveni povjesničar fra Julijan Jelenić (najplodniji i najbolji povjesničar među bosanskim franjevcima), zatim Svetozar Rittig, za svoje vrijeme netipičan svećenik i borac za Strossmayerove ideale, pa i za jugoslavenstvo, inače vrlo cijenjeni ravnatelj Staroslavenskog instituta u Zagrebu i obnovitelj Krčke staroslavenske akademije. Slijedi spomenuti Slovenac dr. Franjo Grivec, teolog i slavist, posebno istaknut kao proučavatelj života i rada svete braće Ćirila i Metoda, a onda Tugomir Alaupović, također slavist (studirao u Beču kod Vatroslava Jagića), organizator kulturnog života, pjesnik i političar, izrazito vezan za bosanske franjevce i prijatelj Ive Andrića. Od ostalih suvremenika Drljić je pisao o svome "rahetilji-ahbabu" (kako ga sam naziva) Hamdiji Kreševljakoviću, vrlo marljivom, akribičnom i strpljivom kulturnom radniku i enciklopedistu, o dr. Edmundu Schneeweisu, profesoru slavistike na Humboldtovom sveučilištu u Berlinu, autoru vrlo cijenjenog djela *Njemačke posuđenice u hrvatskosrpskom jeziku* (1960), ali i piscu jedne studije o Jajcu pod naslovom *U dolini Plive*. I napokon, Drljić je pisao o Ivi Andriću, posebno insistirajući na nekim manje poznatim pabircima iz njegova života i rada koji dolaze do izražaja u Andrićeve dopisivanju s Tugomirom Alaupovićem.

U drugom dijelu istoga poglavlja magistrandica promatra Drljićevo djelovanje s obzirom na razvoj hrvatskoga jezika u 20. stoljeću, dijeleći to djelovanje u pet razdoblja:

Prvo je razdoblje (1901-1918) obilježeno potpunom dominacijom hrvatskih vukovaca. U njemu se Drljić prvi put javlja kao učenik Visočke gimnazije.

U drugom je razdoblju (1918-1941) položaj hrvatskoga jezika bio izrazito nepovoljan (jedno se vrijeme u tom razdoblju jezik naziva srpskohrvatskoslovenakim!). Na snazi su bile različite verzije Boranićeva pravopisa, a izišlo je i drugo izdanje Maretićeve Gramatike (1931). U to vrijeme Drljić je uredio vrlo vrijednu Spomenicu *Franjevačke klasične gimnazije u*

Visokom (Beograd, 1932) te objavio spomenu-tu disertaciju *Prvi ilir Bosne fra Martin Nedić 1810-1895* (Sarajevo, 1940).

Treće razdoblje jest period NDH (1941-1945). Ono je obilježeno u pravopisu *Korjenitim pisanjem i Hrvatskim pravopisom* iz 1944. godine, dok je u školama bila na snazi Florschützova Hrvatska slovnica (1943). U tom je razdoblju Drljić malo objavljivao.

U četvrtom razdoblju (1945-1990), u kojem je Drljić i umro (1976), hrvatski je jezik prolazio različite faze, a moglo bi se reći da većini tih faza posebno obilježje daje Novosadski pravopis iz 1960. godine te *Deklaracija o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika* iz 1967. godine. To je inače vrlo plodno razdoblje Drljićeve djelatnosti, u kojem je puno objavljivao u periodici, posebno u Dobrom Pastiru, glasilu Udruženja katoličkih svećenika BiH, u kojemu je Drljić i inače bio jedan od najagilnijih i najrevnijih članova.

U petom razdoblju (od 1990. do danas) ponovno je oživjelo zanimanje za jezična pitanja, posebno za razlike između hrvatskoga i srpskoga jezika. Osim toga, to je razdoblje obilježeno i agilnim radom na kodifikaciji bosanskoga (bošnjačkoga) standardnog jezika.

U trima od spomenutih razdoblja (tj. u drugom, trećem i četvrtom) Rastislav Drljić bio je "aktivan promatrač, sudionik i kroničar povijesnih, kulturnih pa i jezikoslovnih zbivanja na slavenskom jugu" (str. 64).

U nastavku teksta magistrandica analizira još neke Drljićeve napise važne sa stajališta njezine teme. Riječ je o jednom izvještaju sa skupštine Udruženja vjerskih službenika FNRJ pod naslovom *Koordinacija rada udruženja*, u kojem dolazi do izražaja Drljićevo jugoslavenstvo, te o duljem prilogu *Antigermanska tendencija u starijoj bosanskoj književnosti*. Zatim je riječ o afirmativnom prikazu monografije *Jezik Stipana Markovca Margitića* Slavka Vukomanovića te o kritički intoniranom prikazu knjige *Istorija srpske cirilice* P. Đorđića, u kojem Drljić ne navodi eksplicitno svoga stava (što je i inače bio njegov običaj), ali ga sugerira navodeći neke karakteristične tuđe stavove (posebno o tome da se bosanska cirilica, tj. bosančica ili bosanica, razvijala neovisno o bugarskoj ili srpskoj cirilici).

Posebno se magistrandica osvrće na Drljićev tekst *Dvije publikacije naučnog društva NR BiH - u vezi s djelovanjem katoličkog svećenstva u prošlosti*, objavljen 1960. u Dobrom Pastiru. U prvom dijelu teksta piše Drljić o *Prilozima bosanskohercegovačkoj historiji XIX. vijeka* dr. Hajrudina Ćurica, u kojem je objavljen i spis fra Grga Martića koji sadrži podatke iz 1856. i 1857. godine i koji se čuva u samostanu u Fojnici. U drugom dijelu Drljić kritički piše o raspravi dr. Ivana Pudića *Univerzalno fonetsko pismo Marijana Šunjića*, koju ne smatra stručno utemeljenom (iako o tome, po običaju, govori suzdržano i neizravno).

U poglavlju *Metodologija - Ekscerpiranje (iz tekstova) onih dijelova kojih potvrđuju tezu*, magistrandica navodi šest publikacija koje su joj poslužile kao glavni izvori u istraživanju

cjelokupnoga korpusa. To su *Bibliografija franjevača Bosne Srebre* Ante Slavka Kovačića, *Spomenica Franjevačke klasične gimnazije u Visokom* (Beograd, 1932), Drljićeva disertacija, *Kalendar sv. Ante* (1930-1945), *Dobri Pastir i Kalendar Dobrog Pastira* te *Zbornik radova posvećen uspomeni Salke Nazečića* (Sarajevo, 1971). Dakako, magistrandica uzima u obzir i radove objavljene u Zborniku u čast dr. fra Rastislava Drljića i dr. fra Berislava Gavranovića što ih je objavila naša Udruga 2001. godine u Zagrebu.

U nastavku se toga poglavlja raspravlja o Drljićevu općeslavenskom interesu i interesu za pojedine slavenske narode, posebno za Poljake, Lužičke Srbe, Slovence te Bošnjake (muslimane), a od ostalih napisa analiziraju se oni o Fojničkom grbovniku i o Ivanu Meštroviću (za kojega je Drljić, između ostaloga, utvrdio da je bio podrijetlom iz Fojnice).

U poglavlju *Rasprava i rezultati istraživanja* analizira se Drljićev jezik s obzirom na oblike u kojima se pojavljivao "hrvatskosrpski" ili "srednjojužnoslavenski" jezik, a to su (prema Brozoviću) klasični hrvatskosrpski, hrvatska varijanta standardnoga jezika, srpska varijanta, "bosanskohercegovačka selektivna neutralizacija" i crnogorska subvarijanta. Na osnovi pomnijivije raščlambe leksika, gramatike, pravopisa i stila magistrandica dolazi do zaključka da je u vrijeme prije 1941. (tj. u vrijeme pisanja disertacije) Drljićev jezik bio najbliži srpskoj varijanti standarda, u drugoj da je bio "najhrvatskiji", posebno zbog korijenskog pravopisa i (suzdržanog) purističkog odnosa, sudeći bar prema tekstu *Pregled socijalnog i karitativnog djelovanja bosanskih franjevača* iz 1944. godine. U trećem razdoblju, koje reprezentira napis *Katolički svećenik u Bosni, pobornik bratstva i jedinstva u našoj prošlosti* (iz 1950. godine), Drljić se vraća fonološkom pravopisu, ali je bliži boranićevskom nego belićevskom načinu pisanja. U četvrtom razdoblju, koje reprezentira tekst *Pabirci skupljeni o 50-godišnjici smrti S. S. Kranjčevića* (iz 1959. godine) u Drljića su nešto čestotniji leksemi tipični za hrvatski standardni jezik i odvojeno pisanje futurskih oblika, a u petom razdoblju, koje je predstavljeno testom o Ivi Andriću iz 1962. godine (povodom 70. obljetnice rođenja), osjeća se ponovno tendencija unificiranja jezika (npr. izostavljanje točke iza rednoga broja, nekonsistentno pisanje riječi stranoga podrijetla i sl.).

U *Sažetku istraživanja* (na hrvatskom i njemačkom jeziku) magistrandica ponavlja osnovne teze iz prethodnih istraživanja te zaključuje da je jezik kojim je pisao dr. fra Rastislav Drljić "jezik vremena u kojima je pisao, jer, Rastko Drljić je čovjek Bosne, a u tome prostoru za njegova života, smjenjivale su se svakovrsne pa i jezične politike", s tim da se u cijelom razdoblju od 1918. do 1974. osjeća prilično izražena "sklonost prema zajedništvu i srpskohrvatskome ujedinjavanju" (str. 100).

BOSNA FRANCISCANA,
GODINA XI. broj. 18. 2003.

25 godina Papina pontifikata

Vatikan i cijela katolička crkva obilježavaju 16. listopada 25 godina pontifikata Svetog oca Ivana Pavla II. Samo dvojica Papa imaju dulji staž od Karola Wojtyły, a nijedan nije ni približno putovao kao on. Od 1978. godine obišao je vjernike u 131 zemlji, a lipanjski posjet Hrvatskoj bio je njegov stoti izvan Italije.

Iz programa pontifikata Ivana Pavla II.:

Moramo svim sredstvima težiti tome da se dokinu svi oblici nepravde koji se danas pojavljuju, tako da svi ljudi mogu provoditi život vrijedan čovjeka.

Ivan Pavao II. dosljedno propagira poruku o čovjeku i njegovim pravima, ali isto tako zahtijeva pravo na život protiv pobačaja i eutanazije. Energično zahtijeva poštivanje etičkih normi, kao i zaštitu obitelji i braka.

Papa Ivan Pavao II. će 19. listopada beatificirati Majku Terezu od Calcutte. Majka Tereza će biti 1315. blaženica koju je proglasio Ivan Pavao II. tijekom svoga 25-godišnjega pontifikata. No, tko je bila i tko je danas ta malena žena koja je, kada su je pitali zašto se toliko zauzima za bolesne, za one kojima je sudbina odredila kraj, odgovorila kako bez jedne kapi ne bi bilo mora.

Rođena je u obitelji Albanaca u Makedoniji 1910. imenom Agnese Gonxha Bojaxhiu. Znana je, međutim, u cijelom svijetu samo kao Majka Tereza. Nobelovu nagradu za mir dobila je 1979. godine. Umrula je 1997.

NOVI KARDINALI

Papa Ivan Pavao II. imenovao je u nedjelju, 23. rujna, tijekom Angelusa u Rimu 30 novih kardinala, a među njima i zagrebačkog nadbiskupa i predsjednika Hrvatske biskupske konferencije Josipa Bozanića.

Ivan Pavao II. je u nedjelju u podne objavio da će imena s popisa biti promaknuta u red kardinala 21. listopada kada se slavi 25. obljetnica njegova pontifikata. Popis novimenuvanih kardinala Papa je pročitao obraćajući se okupljenim hodočasniciima i turistima sa svog prozora na Trgu sv. Petra.

Osim iz Hrvatske, među novim kardinalima su i nadbiskupi iz Nigerije, Francuske, Španjolske, Škotske, Brazila, Gane, Sudana, Indije, Australije, Vijetnama, Gvatemale, Mađarske, Kanade, Italije i Sjedinjenih Država.

Iz Rimske kurije budući kardinali su Jean Louis Tauran, Renato Raffaele Martino, Francesco Marchisano, Julian Herranz, Javier Lozano Barragan, Stephan Fumio Hamao, Attilio Nicora.

Konzistorij u listopadu bit će deveti konzistorij Ivana Pavla II. koji je dosad imenovan, ne računajući sadašnje, 201 kardinala, od kojih su još 145 živi. Od ukupno 164 kardinala, ne računajući nove, samo njih 109 ima manje od 80 godina, što znači da mogu sudjelovati na eventualnoj konklavi (koja bira novoga papu), dok će još desetak kardinala tu dob navršiti za nekoliko mjeseci.

KTA/FENA

PRIJAM KARDINALA PULJIĆA ZA MEDIJSKE DJELATNIKE U BiH

Nadbiskup vrhbosanski Vinko kardinal Puljić, kao Pročelnik Vijeća sredstava društvenog priopćavanja Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, priredio je prijam za predstavnike medijskih kuća u BiH. Prijam je organiziran u povodu obilježavanja 37. Dana sredstava društvenog priopćavanja koji se ove godine u BiH obilježava u nedjelju, 28. rujna.

Pozdravljajući pedesetak predstavnika medijskih kuća u BiH kardinal Puljić je, između ostalog, naglasio:

"U ime Biskupske konferencije BiH te Vijeća sredstava društvenog priopćavanja BK BiH, a posebno u svoje ime, najiskrenije, sve zajedno i svakog ponaosob, pozdravljam i izričem dobrodošlicu. Svima zahvaljujem na odazivu.

Do sada je Dan sredstava društvenoga priopćavanja obilježavan u petom mjesecu, a kako se u to vrijeme obično ima mnogo obveza, često je ovaj dan prošao neobilježen. Biskupska konferencija BiH je odredila da se taj dan obilježava posljednje nedjelje devetoga mjeseca.

Ove godine obilježavamo 37. dan sredstava društvenog priopćavanja. Za taj dan, Sveti Otac redovito upućuje svoju poruku. Radosni smo da vam danas možemo tu poruku dati u ruke, jer je sadržana u maloj knjižici koja je tiskana upravo za ovu prigodu. Uz poruku Svetog Oca, u knjižici se nalazi i prijedlog obilježavanja tog dana u našim katoličkim župama. Ovim susretom, želim u ime Katoličke crkve u BiH izraziti poštovanje svim dje-

latnicima koji su u službi informiranja i formiranja javnog mnijenja. Posebno želim izraziti ohrabrenje svakome djelatniku u medijima koji je u službi istine i vrjednovanja čovjeka u svim njegovim pravima i slobodama. Želim pozvati da se svi nademo na istom putu, kako nam Sveti Otac u poruci govori - javna glasila i istina, pravednost, sloboda i ljubav. Sve je to u službi izgradnje mira.

Ova načela su bitna za naše prostore gdje je toliko nezaliječenih rana. Olako se mogu izazvati boli te mračne sjene na obzorju koje stvaraju sumornost. Treba nam svjetla, nade i potpore

zajedništvu u različitosti. Potrebno je stvarati pozitivno ozračje koje će ulijevati povjerenje i više sigurnosti, stoga i više opstanka i ostanka na svojoj grudi. U svim našim prenošenjima činjenica i događanja treba uvijek imati čovjeka u središtu, sa svim rečenim načelima.

Neka ovo druženje danas pomogne upoznati stavove Katoličke crkve, upoznati vrjednovanje djelatnika u sredstvima informiranja i komunikacije. Neka nas ovo druženje zbliži u zauzetosti za mir i pravdu na ovoj grudi, zauzetosti za svakog čovjeka u njegovu dostojanstvu i jednakim pravima.

Zato vam želim ugodan boravak i druženje i puno uspješnih dana u službi istini, pravdi, slobodi i ljubavi za čovjeka s ljudima", naglasio je u svom obraćanju kardinal Puljić nakon čega je za nazočne priređen prigodan domjenak. KTA

Prijemu je prisustvovao i Juraj Novosel, glavni i odgovorni urednik Hrvatskoga Glasnika.

Puljićeva čestitka kardinalu Bozaniću

Nadbiskup vrhbosanski kardinal Vinko Puljić u povodu imenovanja nadbiskupa zagrebačkog Josipa Bozanića kardinalom uputio je čestitku.

"Putujući na pastoralnu obavezu u nedjelju, u popodnevnom satima, doznah o imenovanju Vaše osobe za kardinala odlukom Svetoga Oca. Još jednom u ime pomoćnog biskupa, svećenstva, redovništva i cjelokupnog puka Božjeg Vrhbosanske nadbiskupije, a posebno u svoje ime, upućujem najsrdačnije čestitke. U bratskom zajedništvu radujemo se da ovaj mali narod ima ponovo dva živuća kardinala", stoji u Puljićevoj čestitki kardinalu Bozaniću.

Čestitka "Glasu Koncila"

Vrhbosanski nadbiskup kardinal Vinko Puljić čestitao je "Glasu Koncila" 40. obljetnicu izlaženja.

"Živo se sjećam prvog broja Glasa Koncila, dok sam bio sjemeništarc na Šalati.

Kojeg ushićenja u ozračju održavanju II. vatikanskog koncila... kad se pojavio prvi broj!", kaže među ostalim kardinal Puljić. U povodu ove obljetnice treba se sjetiti da "Glas Koncila" nije s veseljem dočekan samo u crkvenom miljeu.

Bio je to dašak slobodne novinske riječi u cijeloj Hrvatskoj.

RIM Giovanni Lajolo vatikanski šef diplomacije

Ivan Pavao II. imenovao je talijanskog nadbiskupa Giovannija Lajola novim šefom diplomacije.

Lajolo, rođen prije 68 godina u Novari, koji je od 1995. bio nuncijem u Berlinu, nasljeđuje Jeana Louisa Taurana, kojega će 21. listopada Papa proglasiti kardinalom. Hrvatski nadbiskup Nikola Eterović, sadašnji nuncij u Ukrajini, bio je jedan od kandidata za vatikanskog tajnika za odnose s drugim državama.

DAN NEOVISNOSTI HRVATSKE

Rodendan Hrvatske,
8. listopada

Premijer Ivica Račan istaknuo je na primanju što ga je u povodu Dana neovisnosti priredila hrvatska Vlada da je saborska odluka o raskidu svih odnosa s bivšom državom prije 12 godina bila logičan rasplet svega što se dogodilo. Istaknuo je da je s novim tisućljećem hrvatska zacrtala novi cilj - ulazak u Europsku uniju. Hrvatska ne završava da su tisuće života hrvatskih branitelja utkane u temelje njene slobode, poručio je Račan. Vladinu primanju nazočili su brojni uglednici iz javnog i političkog života, predstavnici svih triju vlasti, vjerskih zajednica, diplomatskog zbora, gospodarstvenika.

Vijence su kod križa u Aleji poginulih branitelja na Mirogoju položili predsjednici Republike, Vlade, Sabora, te izaslanstva MORH-a, MUP-a, HDZ-a, HIP-a i HB-a.

SARAJEVO

Fra Perica Vidić kod predsjednika Čovića

Predsjedavajući Predsjedništva BiH dr. Dragan Čović, primio je u Sarajevu fra Petra Pericu Vidića, predsjednika ogranka Matice hrvatske Sarajevo. Ogranak Matice hrvatske Sarajevo priprema od 14. do 18. listopada manifestaciju Dani Matice hrvatske u Sarajevu 2003, pa je pri tim povodom fra Petra predstavio predsjedavajućem Čoviću kompletnu manifestaciju, te poklonio knjigu Mirka Marjanovića "Fra Petar Perica Vidić".

Franjo Topić u Njemačkoj Treba probuditi optimizam

Predsjednik Hrvatskog kulturnog društva Napredak prof. dr. Franjo Topić boravio je od 26. do 29. rujna u posjetu Njemačkoj. Ovom prigodom profesor Topić je održao seriju predavanja o temi Aktualna situacija u Bosni i Hercegovini i njene perspektive.

"Ono što sam želio, a nadam se i uspio, jest probuditi u ljudima optimizam, a ne samo govoriti o poteškoćama. One, naravno, nažalost postoje i potrebno ih je analizirati, ali isto tako je neophodno pokušavati tražiti rješenja nove perspektive", kazao je ovom prigodom, uz ostalo dr. Topić i dodao kako su svi članovi Hrvatskog kulturnog društva u Koblenzu izrazili želju da stupe u članstvo Hrvatskog kulturnog društva Napredak.

Porast broja katolika

Najveći porast broja katolika od početka pontifikata Ivana Pavla II, 1978. godine,

imala je Afrika, 158%, a najmanji rast Europa, samo 5%

Porast broja katolika, prema Statističkom godišnjaku Crkve, Vatikan, je slijedeći.

AFRIKA	148%
AZIJA	86%
OCEANIJA	48%
AMERIKA	45%
EUROPA	5%

Trajno izvan domova

Povratak ljudi u svoje domove osnovni je civilizacijski imperativ, a u BiH je i nakon gotovo osam godina od potpisivanja Daytonskoga sporazuma još oko milijun ljudi izvan svojih domova. To je naša realnost - istaknula je na redovitoj sesiji Kruga 99 Branka Inić, šefica stručne službe Helsinškoga komiteta za ljudska prava u BiH.

Šef misije Međunarodnog komiteta Crvenog križa u Bosni i Hercegovini (MKCK) Verner Kasper rekao je da se oko 17 tisuća osoba u BiH vode kao nestali i da s tom cifrom BiH prednjači u regiji.

KORČULA

Korčula među 10 najljepših otoka

Veliko priznanje za otok Korčulu i turizam u hrvatskoj došlo je sa stranica uglednoga britanskog lista "The Observer". U anketi koju je proveo taj tjednik, Korčula je izabrana među deset najljepših otoka na svijetu, te je nakon Hvara drugi otok koji je zaslužio to počasno mjesto. Korčula je u anketi, naime, zauzela odlično deveto mjesto, u konkurenciji dvadeset najpoznatijih svjetskih otoka.

AUSTRALIJA

Vjernici hodočastili u Wollongong

U Figtreeu u Wollongongu, Australija, u prvoj hrvatskoj crkvi i centru "Marija kraljica Hrvata" 9. kolovoza proslavljena je Velika Gospa.

Svake godine tom prigodom dolazi sve više hodočasnika iz cijeloga New South Walesa. ove se godine okupilo oko tisuću hodočasnika iz Newcastla, Sydneyja, Canberre, Wollongonga i drugih mjesta iz New South Walesa. Misno slavlje predvodio fra Drago Prgomet, dugogodišnji voditelj Centra u Wollongongu. U koncelebraciji su sudjelovali fra Euzebije Mak, fra Anto Šimunović, fra Marko Medo i fra Ivo Tadić. Misno pjevanje je predvodila sestra Illuminata Antolović, sa crkvenim zborom iz St. John's Parka iz Sydneyja. Tom je prigodom nastupio i kantautor duhovne glazbe iz Zagreba Luka Balvan. Ove je godine 20 godina otkako je sagrađena prva hrvatska crkva, koju je 29. listopada 1983. u čast Marije kraljice Hrvata, posvetio blagopokojni biskup msgr. Ćiril Kos.

TUZLA

Kingova bista na starom mjestu

Nakon što je prije nekoliko dana skinuta s postamenta i odnesena, bista borca za crnačka prava Martina Luthera Kinga vraćena je na staro mjesto ispred robne kuće Jupiter u Tuzli. Bistu je u alkoholiziranom stanju odnio jedan neimenovani diplomac na fakultetu, koji je slaveći stjecanje akademskoga zvanja poželio da u vlasništvu ima Lutherov brončani lik. No, bruku je spriječila njegova majka, koja je uz ispriku bistu vratila u općinu, zatim i na mjesto gdje je i postavljena prije godinu dana.

AUSTRALIJA

Vjernici hodočastili u Wollongong

U Figtreeu u Wollongongu, Australija, u prvoj hrvatskoj crkvi i centru "Marija kraljica Hrvata" 9. kolovoza proslavljena je Velika Gospa.

Svake godine tom prigodom dolazi sve više hodočasnika iz cijeloga New South Walesa. ove se godine okupilo oko tisuću hodočasnika iz Newcastla, Sydneyja, Canberre, Wollongonga i drugih mjesta iz New South Walesa. Misno slavlje predvodio fra Drago Prgomet, dugogodišnji voditelj Centra u Wollongongu. U koncelebraciji su sudjelovali fra Euzebije Mak, fra Anto Šimunović, fra Marko Medo i fra Ivo Tadić. Misno pjevanje je predvodila sestra Illuminata Antolović, sa crkvenim zborom iz St. John's Parka iz Sydneyja. Tom je prigodom nastupio i kantautor duhovne glazbe iz Zagreba Luka Balvan. Ove je godine 20 godina otkako je sagrađena prva hrvatska crkva, koju je 29. listopada 1983. u čast Marije kraljice Hrvata, posvetio blagopokojni biskup msgr. Ćiril Kos.

Značajni datumi u listopadu

01. 10. Međunarodni Dan starih; Međunarodni Dan glazbe; Međunarodni dan vegetarijanstva
02. 10. Sv. Franjo Asiški
04. 10. Dan zaštite životinja
05. 10. Dan učitelja
08. 10. Dan neovisnosti Hrvatske
09. 10. Dan duševnog zdravlja
13. 10. Dan smanjenja prirodnih katastrofa
15. 10. Dan slijepih
16. 10. 25. obljetnica papina pontifikata
16. 10. Svjetski dan hrane; Dan kruha; Svjetski Dan pješačenja
17. 10. Svjetski Dan borbe protiv bijede
19. 10. Papin dan
19. 10. Proglašenje blaženom Majku Tereziju
20. 10. Dan jabuke
24. 10. Dan organizacije Ujedinjenih naroda
25. 10. Katarina Kotromanić
31. 10. Dan štednje; Dan bankarstva

(Većemji list, Svjetlo riječi, Katolički tjednik, Matica)

SVETI FRANJO ASIŠKI

U prisutnosti velikog broja vjernika u Šikari je, 4. listopada 2003, svečano proslavljen patron župe Sveti Franjo Asiški. Obilježavanje patrona župe počelo je trodnevnicom.

Uoči blagdana održan je obred preminuća sv. Franje i moljenje večernje iz Časoslova. Misno slavlje je predvodio **Fra Zdravko Anđić**, tuzlanski gvardijan, uz koncelebraciju župnika **fra Franje Martinovića**, vlč. **mr. Luke Tunjića** i **fra Marka Kepića**.

Oporuku sv. Franje čitali su i pjevali dječji zbor župe Šikara pod vodstvom sestara Kćeri milosrđa iz Šikare i Framaši iz Tuzle. Djeca su priredila igrokaz o životu sv. Franje koji je igran u crkvi.

Iz Tuzle do Šikare hodočastilo (pješice) preko šezdeset vjernika koje su predvodili **fra Zdravko Anđić**, vlč. **mr. Luka Tunjić** i **fra Marko Kepić**. Također je iz Brežaka došao autobus s vjernicima na čelu s **fra Berislavom Kalfićem**.

Misno slavlje na sam blagdan sv. Franje predvodio je fra Mijo Džolan, provincijal Franjevačke provincije Bosne Srebrene uz koncelebraciju gvardijana **fra Zdravka Anđića**, dekana **preč. Pere Iljića**, ravnatelja KŠC vlč. **mr. Luke Tunjića**, župnika **fra Franje Martinovića** i drugih svećenika Tuzlanskoga dekanata.

Uz vjernike župe Šikara i susjednih župa, na misnom slavlju sudjelovali su: konzul Konzulata RH u Tuzli, **g. Marko Štefanić**, kipar **g. Veno Jerković** sa suprugom **Inom** i drugi zvaničnici.

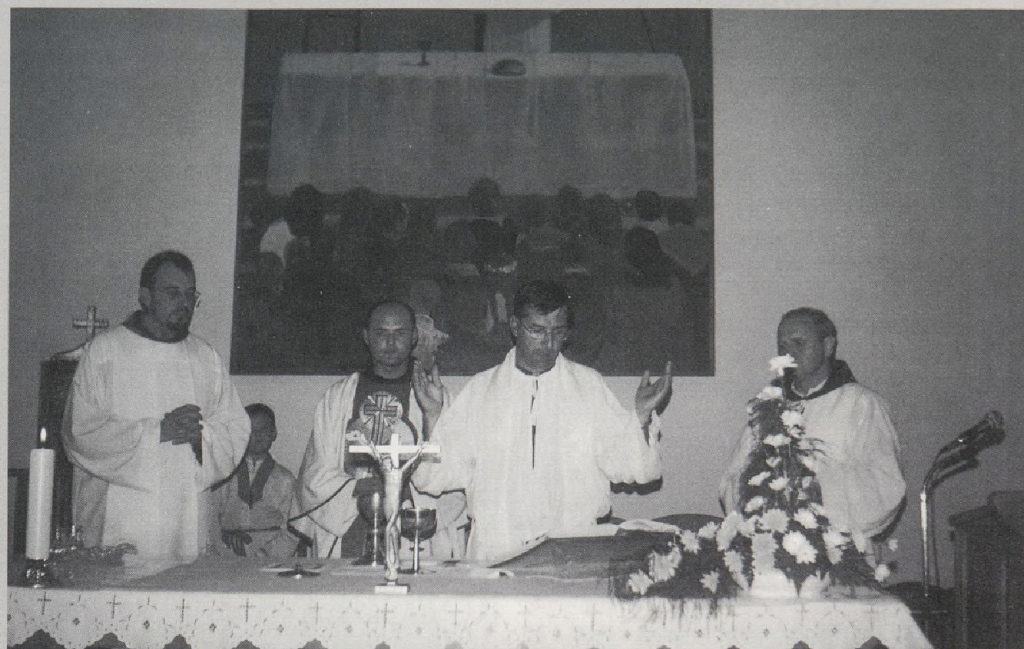
Prije misnoga slavlja provincijal je blagoslovio brončani kip svetoga Franje Asiškoga, koji je postavljen u crkvenom dvorištu gdje je i održana sveta misa.

Fra Mijo Džolan govorio je o svetome **Franji**, njegovu životu, službi Bogu i ljudima, i porukama koje daje njegov život. Iz propovijedi izdvajamo:

... Francuski povjesničar **Renan** nabraja tri najdalekosežnija događaja u ljudskoj povijesti: pojava Kršćanstva - Isus Krist; Franjevački red u XIII. stoljeću i Francusku revoluciju (poznati proglas: jednakost, bratstvo i sloboda)...

Odnos svetoga Franje prema Bogu: *Franjin Bog je Bog Isusa Krista, On je Bog Ljubavi, i Franjo je znao često govoriti: "Ljubav nije ljubljena!" Mi sve drugo više ljubimo osim ljubavi, pisane velikim slovom. Ljubav jedino nije dovoljno ljubljena...*

...Mnogi su proroci u ljudskoj povijesti propovijedali Boga koji voli pravedne i dobre, a Isus je propovijedao i pokazao Boga koji ljubi i grješnike. Susreće ih, otvara njihovu dušu za dobro i ozdravlja ih. Radi toga kažemo da je susret sa **Franjinim** Isusovim Bogom, susret spasenja za čovjeka. Radi toga je uvijek važno znati odakle **Franji** toliko hrabrosti da iskorači toliko izvan okvira svoga vremena, izvan okvira očekivanja svoje

Mali glumci u igrokazu o sv. Franji

Blagoslov kipa sv. Franje

obitelji, da bude vizionar koji će i za današnje vrijeme naznačiti gdje to mi ljudi falimo, gdje to trebamo popraviti svoju vizuru, gdje to moramo popraviti svoje srce, da bismo postali ljudi sposobni živjeti sretno i čestito. Dakle, taj odnos koga je Franjo gajio u svojoj duši jest odnos divljenja prema ljubavi koja se spustila u naš život i od mjesta poraza stvorila mjesto najvećeg buđenja čovjekove dobrote, čovjekova smisla i konačnoga spasenja...

Odnos svetoga Franje prema jednakosti: *Danas imamo projekata u svijetu koji se bave pitanjem jednakosti. Neki hoće na silu stvoriti jednakost među ljudima, ne poštujući istinu da nas Bog hoće kao različite, da se Bog raduje našoj različitosti i da nas je On dao kao takve. No, kada je pitanje jednakosti, ima jedno široko i važno područje u današnjem svijetu na kojem se, zapravo, i lomi svaki ljudski pokret, i svaka misao. Jednakosti, zapravo, one temeljne kao pravednosti nema!*

Današnji projekt, koji uglavnom popularno nazivaju projekt globalizacije, ima negdje u nakani da izjednači čovjekova prava, da izjednači siromaštvo i bogatstvo ovoga svijeta, ali izgleda taj pokret treba još jedan novi moment da bi uspio i da bi imao dubinu. On se temelji prvenstveno na tržištu, a tržište je uvijek nošeno profitom, nošeno jednom crtom ljudskom koja se teško može iskorigeniti, a to je čovjekova sebičnost, čovjekov egoizam. Tržište bez duha kao što to već pokazuju činjenice današnjega svijeta, neće donijeti jednakost i neće donijeti pravednost.

Odnos svetoga Franje prema slobodi: *Svi koji su ratovali dosad svi su imali na usnama slobodu. A kada bi ljudi završili ratovanje spoznali bi da to zašto su ratovali, zapravo, i nije bilo to što su mislili. Nitko do sada nije došao do rješenja ljudske slobode. Franjo ju je naznačio na jedan način koji se lako može odbaciti jer on djeluje djetinjasto, ali izgleda u tome njegovom konceptu ima nešto što jedino može u ljudske odnose današnjega svijeta unijeti nove momente...*

...Dakle, sloboda, nije ograđivanje od ljudi, sloboda, kako je zamišljaju moćnici današnjega svijeta, ne može se realizirati ako izbalansiramo oružje, izbalansiramo svu vojnu snagu, ako izjednačimo zla koji jedni drugima činimo, ako u dubini naših projekata ima ugrađeno nešto što bi štetilo bilo komu. To su sve koncepti koji su realnost današnjega svijeta ali za koje Franjo jednostavno misli da ne donese ništa dobra ni čovjeku ni svijetu...

Misno slavlje pratio je Dječji zbor župe Šikara pod ravnanjem časnih sestara Kćeri milosrđa iz Šikare: s. Angeline i s. Ilijane.

Lijepo vrijeme doprinijelo je još većem ugođaju proslave Patrona kada su mnogi poslije svete mise veselo zaigrali kolo u narodnim nošnjama i zapjevali uz šargiju i violinu.

Proslava svetoga Franje, patrona župe Šikara protekla je svečano i dostojanstveno uz veoma dobru organizaciju župnika **fra Franje Martinovića** i časnih sestara.

Priredio Juraj Novosel

SLIKE KOMUNIKACIJE MEĐU PRIRODE I LJUDI

Hrvatsko kulturno društvo "Napredak" Tuzla postalo je svojevrsno mjesto i udruga umjetničkoga stvarateljstva. Ne minimizirajući dosege tamburaša, redakcije ove novine, izvornih folklornih skupina... likovna umjetnost je postala osobit znak raspoznavanja "Napretka". Od 4. do 10. lipnja ove godine "Napredak" je četvrtu godinu zaredom organizirao Međunarodnu likovnu koloniju "Breške 2003".

Na tom umjetničkom druženju 15 likovnih umjetnika stvaralo je djela koja su ostala u fundusu HKD "Napredak" Tuzla. Međutim, da djela umjetnika iz BiH; Hrvatske i Mađarske ne bi ostala pod velom tajnosti i na uživanje samo onih koji su umjetnike posjećivali tijekom trajanja Kolonije, priređena je izložba za tuzlansku javnost i ljubitelje likovne umjetnosti. Dio izložbenoga prostora Međunarodne galerije portreta Tuzla bio je s početkom jeseni mjesto na kojemu su bila izložena umjetnička djela nastala na Međunarodnoj likovnoj koloniji "Breške 2003". Kolonijom u Breškama počela je kulturološka i umjetnička manifestacija "Ljeto u Tuzli 2003", a izložbom, uvjetno rečeno, brežakačkih slika, koje su svojevrsna komunikacija između prirode i ljudi, tuzlansko umjetničko ljeto je završeno. Istodobno izložba je bila jedna od manifestacija kojom je obilježen 2. listopada - Dan oslobođenja Tuzle 1943. godine.

Likovni kritičar **Vojislav Vujanović**, iz Sarajeva, u katalogu je Kolonije, između ostalog, zapisao: "Svi umjetnici su došli u Breške preokupirani jedinstvenom idejom: da u ambijentu Brežaka, majevičkim obzorima, njenim jutrima, podnevima i večerima, očuvanim prirodnim vrijednostima, pronađu likovni iskaz, da iskažu svoja intimna unutarnja stanja, svoje duhovne vibracije, uzvišene poticajima koji su izvirali iz svega što se nudi čovjekovim čulima; ne samo oku, već i sluhu, opipu i onoj unutarnjoj potrebi da se opći sa zdravim ljudskim okolišem koji ovaj ambijent nudi."

Citirane Vujanovićeve riječi odnose se u cjelini i na radove koji su bili izloženi u Međunarodnoj galeriji portreta Tuzla. Posjetiteljima se nemoguće bilo odlučiti koja ih slika više privlači, koja provocira, koja na njih djeluje smirujuće, koja ih više inspirira ili možda pozitivno iritira. No, svi bi se trebali složiti sa tvrdnjom da su Breške, zahvaljujući Koloniji, postale jedna od prepoznatljivijih izvangradskih tuzlanskih lokacija.

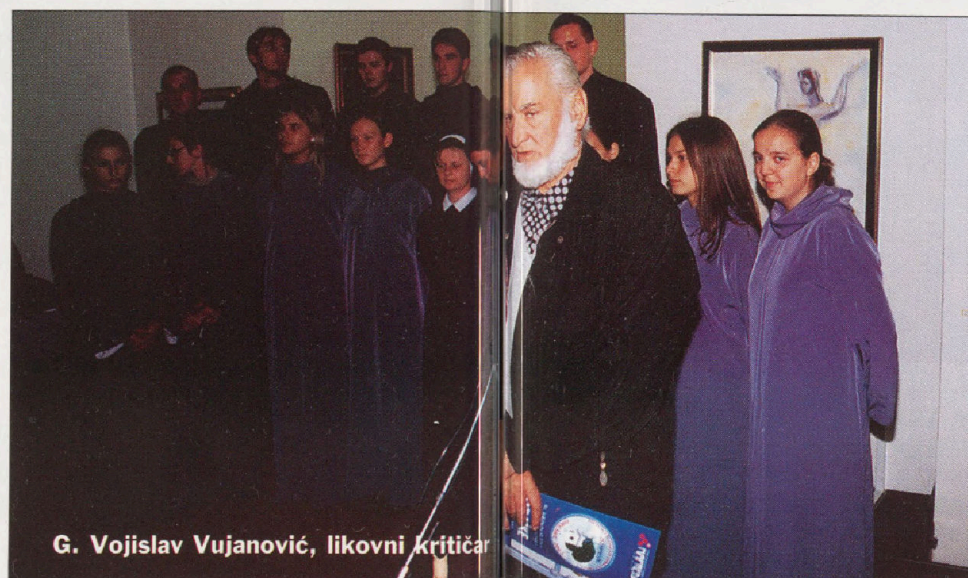
A, o Breškama i onome što mogu ponuditi, više od drugih, **mr. Marica Petrović** u katalogu Kolonije je zapisala: "Od svih izvangradskih tuzlanskih župa, Breške za takvu nakanu imaju najljepši ambijent i najdulju prosvjetiteljsku tradiciju. U njima je, na svojevrsan način, ova manifestacija počela već u pretprošlom stoljeću. To se osobito odnosi na župnu crkvu Marijina

G. Čazim Sarajlić, direktor Galerije

Dr. Miroslav Petrović, predsjednik Napretka

G. Vojislav Vujanović, likovni kritičar

Gimnazijski zbor KŠC pod ravnanjem g. Evice Cerić

FRAMA pod vodstvom g. Zlatka Špoljarevića

Dio izložbenoga prostora Međunarodne galerije portreta Tuzla bio je s početka jeseni mjesto na kojemu su bila izložena umjetnička djela nastala na Međunarodnoj likovnoj koloniji "Breške 2003", održanoj od 4. do 10. lipnja ove godine. Na tom umjetničkom druženju 15 likovnih umjetnika stvaralo je djela koja su ostala u fundusu HKD "Napredak" Tuzla

Petnaest umjetnika i 30 slika

Na ovogodišnjoj Međunarodnoj likovnoj koloniji "Breške 2003" okupilo se 14 likovnih umjetnika iz Mađarske, Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a to su: **Branka Brkljačić-Arnaut, Vladimir Džanko, Đuro Fišer, Istvan Horvat, Fuad Kasumović, Miroslava Kaurin, Nada Matla, Čamil Osmanović, Zuhdija Salkić, Čazim Sarajlić, Nedžib Suljević, Đuro Šarkić, Ferenc Takač, Marina Trogrlić i gost Kolonije Harun Nurkanović.**

Mnogima od sudionika ovo je bio četvrti ili treći boravak u Breškama, a svi su se složili da im brežakački okoliš, a osobito domaćini, gostoprimljive obitelji iz ovoga hrvatskoga sela pružaju rijetko doživljene užitke.

Kao rezultat toga je 30 slika visoke umjetničke vrijednosti, koje su ostale u bogatoj zbirci HKD "Napredak" Tuzla.

uznesenja i osnovnu školu. (...) Danas je Brežaka crkva građevina koja se svojim umjetnicima ne bi postidjela mnogih razvikanijih urbanih sakralnih prostora."

Oni koji Breške poznaju bar površno i koji su makar djelomično upućeni u likovnu umjetnost složiti će se da tvrdnjama magistricе Petrović ne treba ništa dodavati, te da su one uočljive i na slikama.

Izložbu slika sa Kolonije "Breške 2003", otvorio je načelnik Tuzle gospodin **Jasmin Imamović**, a nazočnima na otvorenju obratili su se još: **g. dr. Miroslav Petrović**, predsjednik HKD "Napredak" Tuzla, likovni kritičar **g. Vojislav Vujanović** i direktor Galerije **g. Čazim Sarajlić**. Na otvorenju izložbe su nastupili Gimnazijski zbor KŠC "Sveti Franjo" po ravnanjem gospođe **Evice Cerić**, prof. i FRAMA pod vodstvom **g. Zlatka Špoljarevića**. Poslije otvorenja ugođaj su priredili i tamburaši "Napretka", predvođeni **Vedranom Čičkom**.

N. J. IVANOVIĆ

PROSLAVA DANA ŠKOLE U KŠC "SVETI FRANJO" U TUZLI

Svečano misno slavlje u KŠC "Sv. Franjo" na Dan Centra...

Učenici i djelatnici Katoličkog školskog centra "Sv. Franjo" u Tuzli obilježili su 4. listopada 2003. godine, na blagdan svetoga Franje, Dan centra.

su djelatnici: Jagoda Ilić, Nikola Čiča, Ljiljana Tadić, Evica Cerić, Sanja Mitrović, Mirjana Božić, Regina Pavlović, Marina Trogrlić i Josip Vojnić.

"Zbilja ljudskoga iskustva neminovna je i teška, ali iz dana u dan, iz noći u noć, sve više postajem svjedokom istini da je čovjek slab, a iskušenja brojna."

Riječ ima mr. Luka Tunjić, ravnatelj

Ovo je treća po redu zajednička svečanost, jer točno toliko gimnazija i osnovna škola rade pod istim krovom nove zgrade. Iako je ovo deveti Dan škole za gimnazijalce, a treći

Iz programa...

za osnovce, svečanost je zajedničko ostvarenje učenika i djelatnika cijeloga Centra.

Iz programa...

Posebnost ovoga dana dala se naslutiti već na ulazu u cvijećem i učeničkim radovima dekorirane hodnike, posebice u sportskoj dvorani, koja je za ovu prigodu pretvorena u pozornicu, na kojoj je izveden svečani program. Već po tradiciji svim nazočnima obratio se ravnatelj Centra, mr. Luka Tunjić, a zatim su nastupili solist i pjevačka skupina, ritmičke skupine, dramska skupina, te recitatori. U pripremi programa sudjelovali

Riječima svetoga Franje o postanku svijeta i prvom grijehu otpočelo je putovanje kroz povijest, vodilo maštovitom i neobičnom igrom sjena i slika kroz drevne civilizacije k preporodu čovječanstva. Vidjeli smo sjaj i bogatstvo svega što je stvarao čovjek, strahotu razaranja koja je činio čovjek, zastali pred istinom da se čovjeka može preobraziti u ubojicu gotovo preko noći.

riječi su svetoga Franje, a njegovim riječima o nadi, vjeri i ljubavi:

Tko daje, prima, tko prašta, bit će mu oprošteno
i simboličnom završnom slikom zajedništva, mira i svjetlosti jednosatni program, koji su na pozornici izveli učenici Centra, oduševio je roditelje, goste i sve koji su bili dio ovog posebnog dana.

Mirjana BOŽIĆ

L. von Südland i "Južnoslavensko pitanje"

Piše: Anto CIGELJEVIĆ

Godine 1915, osjetivši, gotovo seizmografski, da se hrvatski narod nalazi pred jednom od svojih povijesnih razvodnica, dr. Pilar je u Zagrebu objavio raspravu Svjetski rat i Hrvati, kao pokus orijentacije hrvatskog naroda još prije svršetka Prvoga svjetskog rata, a 1918. u Sarajevu, u Komisionalnoj nakladi Hrvatskih knjižara, geopolitičku studiju Politički zemljopis hrvatskih zemalja, prvu raspravu koja se bavi hrvatskom tematikom u okviru političke geografije. Te njegove analize nadilaze gotovo sve što je u hrvatskoj publicistici tih godina rečeno.

KAPITALNO DJELO NASTALO U TUZLI

Ipak, kao politolog i sociolog, kao vrstan analitičar, najviše je došao do izražaja u Južnoslavenskom pitanju, koje je popratio vrlo opsežnom literaturom, čije nabranje zauzima više od stotinu - kao rječnik sitno tiskanih stranica te knjige. Sastavljena od devet dijelova - tematskih cjelina, ta knjiga obrađuje čitav sklop, prije svega hrvatsko-srpskih odnosa, pitanje BiH i, uopće, prilike na Balkanu.

"U času, kad se približavamo kraju rata, što je prohujalo preko nas, umjesno je vratiti se na njegovo ishodište, na južnoslavensko pitanje, kojega je srpsko pitanje tek jedan dio", ovako je, u siječnju 1917. dr. Pilar počeo predgovor tom, svom životnom djelu, knjizi od pet stotina gusto tiskanih stranica velikog formata, bez ijedne suviše riječi, pod naslovom "Južnoslavensko pitanje". Knjiga je nastala u Tuzli. Tu svoju studiju Pilar je, kako je sam precizirao još 1928. pisao "za vrijeme rata godine 1915 - 1917." Točnije, Pilar je ovo svoje djelo napisao u nepune dvije godine, od kraja travnja 1915. do kraja ožujka 1917. Pilar je vrlo municiozno, na autografu i/ili u dispozicijama (nacrtima naslova i sadržaja pojedinih poglavlja). Bilježio kada ih je započeo pisati, kada je prekinuo i potom nastavio rad, ili dovršio pojedini segment. Tako je prvo poglavlje započeo 25. travnja 1915. Ubrzo je morao prekinuti rad jer je u svibnju mobiliziran, a u vojsku je stupio mjesec dana kasnije, pa je pisanje nastavio u rujnu iste godine. Četvrto je poglavlje počeo pisati ljeti 1916., a preradu završio u veljači 1917. Pilar je približio vrijeme "konačne izrade": "17. III. - 28. III. 1917." Od trenutka kada je završio rukopis pa do izlaska knjige iz tiska protekla je godina dana. Predgovore je napisao u siječnju 1917. dakle, dva mjeseca prije nego što je dovršio tekst. O tome svjedoče Pilarovi spisi u ostavštini g. Božidara Jančikovića, njegovog unuka od kćeri Vjere. A knjigu je objavio 1918. u Beču, pod pseudonimom L. v. Südland.

"To mi se", piše dalje dr. Pilar u spomenutom predgovoru, "čini tim opravdanije, što mi iz čitava nepreglednog mnoštva ratne književnosti, koja je od početka rata preplavila književno tržište Austro-Ugarske i Njemačke, nije poznata, do jedne jedine iznimke, ni jedna publikacija o pitanjima specijalno Južnih Slavena".

Stoga se nado da je zadovoljio jednu potrebu, pokušavši ispuniti tu prazninu posebnim djelom. Tko god je, naime, u Austro-Ugarskoj ili Njemačkoj želio nešto saznati o pitanju Južni

Slavena, mogao je posegnuti za djelom Engleza Setona Wetsona, a to su, bez sumnje, bili nepouzdan izvor. Takvo stanje dr. Pilar je smatrao neodrživim, štoviše, da je sramota što do tada, i usprkos tom strašnom Prvome svjetskom ratu, što je nastao zbog neriješenog pitanja Južnih Slavena, još uvijek u Austro-Ugarskoj nije bilo domaćeg djela, koje bi obradilo samo to pitanje, koje, po njemu, mora postati općim dobrom "našeg političkog mišljenja". Također, dr. Pilar je računao da će ovom knjigom u to uvjeriti svakog čitatelja, jer će se nakon rata shvatiti koliko je golemu cijenu plaćena za sustavno zapuštanje toga pitanja.

Zato je, uostalom, za boravak u Tuzli, i počeo promatrati i proučavati ovdašnje ljude, razmišljati o pitanju Južnih Slavena. Čitao je književnost o njima, osobito povijest i politiku, sakupljao brošure, programe, iz novina članke s tom tematikom. Po obrazovanju pravnik i ekonomist, a po osobnoj opredijeljenosti antropolog i sociolog, imao je teoretske temelje da se upusti u taj složen problem. Službeno i izletima, propustovao je iz Tuzle svim južnoslavenskim zemljama i posjetio većinu povijesnih mjesta, promatrao očima antropologa njihove stanovnike i slušao govore, upoznao narječja Južnih Slavena, stekao njihovo povjerenje.

Korica bečkog izdanja, 1918.

NESTANAK BEČKOG IZDANJA

Ipak, usprkos bezbroj pojedinačnih spoznaja tijekom prvih deset godina, potpunu predodžbu o razvoju pitanja Južnih Slavena on je uspio stvoriti tek kad se zadubio u vjersku povijest Balkanskog poluotoka, kad se upoznao s balkanskom povijesti i duhovnim životom. Pred sobom je, tada, ugledao istinu u svoj njezinoj koliko zastrašujućoj, toliko privlačnoj razgođenosti.

Kad je počeo Prvi svjetski rat, on je odlučio javnosti predložiti spoznaju do koje je došao. Neizbježan je bio ovoliki opseg knjige jer je, po njemu, pitanje Južnih Slavena "jednadžba". Posegnuo je, stoga, u daleku prošlost, da bi javnosti prezentirao cjelovitu predodžbu o tom

problemu. I činio je to nepristrano, istinito. Otkrio je mnoge zablude i prikazao uzroke najveće nesreće u dotadašnjoj povijesti Prvoga svjetskog rata, kao i jedan od najtežih i najzamršenijih problema svjetske povijesti.

Zamršeno, njemu svojstveno prepletanje crkvenih, državnih i nacionalnih momenata, a teškim, jer se pritom ima posla s tisuću godina starim sustavom krivotvorenja povijesti, izvratanjem, prikrivanjem i brisanjem dokaza. Moralo se, kaže Pilar, ići duboko do dna, da bi se stalo na čvrstu podlogu. Predmet je shvatio u njegovim prapočetima i uistinu temeljito obradio taj tako veliki problem. To nije prikazivanje prošlosti, nego pokušaj da se iz spoznaje prošlosti pronađe najbolji oblik konstrukcije za budućnost, s obzirom na poznato i kontinuirano krivotvorenje povijesti, tendenciozne laži i izvratanja istine, a što se vješto lansiralo u cijeli svijet. Stoga ne čudi što se, čak, ni Austro-Ugarska Monarhija nije mogla uspješno braniti od njih, jer je i njoj nedostajalo dovoljno spoznaje o fino isprepletenim mrežama, u koje se i nesvjesno uplela. I to je bio jedan od razloga da dr. Pilar objelodani istinu o tome; da prikaže i bolne činjenice, kako bi se stekao jasan pogled na prirodu i bit zla protiv kojega se treba boriti.

Glede toga, dr. Pilar je imao u vidu veličanstvenu dramu, sustav države od Baltičkoga mora do Jadrana, koji bi bio bedem protiv sve agresivnijega nadirućega pravoslavnog Istoka. Osim poljske države i, istina, pravoslavne, ali politički protubizantske Bugarske, vremenom možda i osim Ukrajine, na jugozapadu zamišljao je još jednu katoličko-muslimansku Hrvatsku, koja je prirodno, tisuću godina starom predajom učvršćivana i nepogrešivo oruđe obrane, tim značajnije što ono ne bi djelovalo samo prema jugoistoku Europe. Polazeći od vlastite povijesti i povijesno-filozofske spoznaje, dr. Pilar je vjerovao da bi to obrambeno oruđe, da bi ta hrvatske država, imala sva svojstva da bude jugozapadni mostobran onog velikog pojasa bedema, u kojem bi Poljska činila sjeveroistočni mostobran.

Naime, hrvatska povijesna publicistika i znanost prosto nije stizala adekvatno odgovoriti na brojne krivotvorine izražene na štetu Hrvatskoga naroda. Novija europska i svjetska povijest teško da može pružiti još jedan primjer takve inteligencije i sljepoće, kakva se već dva stoljeća bez razloga očituje prema Hrvatima kao povijesnom i kulturno-povijesnom entitetu, pa je utoliko značajnija pojava Pilarovog Južnoslavenskog pitanja. Njime je prvi put i sve do danas na najadekvatniji način analitički pristupljeno politici hrvatskih susjeda, a u svezi s time i srpskim aspiracijama prema Hrvatskoj. Istodobno, dr. Pilar nije bio apologet svojega naroda, niti srbofob. Te su kvalitete nazočne i u ostalim njegovim djelima.

Pilarovo Južnoslavensko pitanje u Beču je, na njemačkome jeziku, doživjelo dva izdanja, jedno potpuno, a drugo znatno skraćeno, jer, iskrenu, premda formalno blagu kritiku austrijske politike u hrvatskim zemljama tijekom XIX. stoljeća, nije dopuštala tadašnja austrijska vlast. Kod službenih krugova Monarhije djelo nije naišlo na osobit prijem, dapače, bilo je i plijenjeno. Cjelokupno izdanje na njemačkome jeziku

(Nastavak na strani 21)

BOSANSKA POSAVINA U AUSTROUGARSKOM PERIODU

I.

Povijest Bosne i Hercegovine u austrougarskom periodu bitno karakteriziraju ustanci, okupacija, agrarno-kmetosko pitanje, Kállayeva politika i gospodarski razvoj, te konačno južnoslavenske političke tendencije na kraju ovog perioda.

Povijest ovog perioda Bosne i Hercegovine, a time i Bosanske Posavine započinje velikim seljačkim ustankom koji, također, opisuje građanski i nacionalni duh vremena XIX. stoljeća, jednim velikim ustankom koji ponovno za vodeće europskog sile pokreće tzv. "Istočno pitanje". Objava Kneževine Srbije rata Osmanskom Carstvu 1876. godine napokon je prevagnula kod Austrijanaca da razmisle o zauzimanju Bosne i Hercegovine, jer je stvaranje Velike Srbije bilo daleko veća opasnost za njenu politiku prodora na jugoistok Europe, od bilo kakvih tadašnjih težnji Hrvata u smislu trijalističkog preuređenja Monarhije.

Vaso Pelagić u svojoj povijesti bosansko-hercegovačkoga ustanka (1875-1878) piše i o ruskim dobrovoljcima, a i o pomoći talijanskih tajnih udruženja hercegovačkim ustanicima što potvrđuje gore spomenuti oslobodilačko građanski ali i nacionalni duh ovoga vremena.

Međutim, velike europske sile su se o svim ključnim rješenjima ove velike Istočne krize unaprijed dogovorile a na Berlinskom kongresu rješenja su bila samo zvanično potvrđena. Tako se moglo desiti da, kada je Vaso Vidović jedan od vođa bosanskohercegovačkoga ustanka došao s Miletom Despotovićem - (koji nije uspio da obrani posljednje ustaničko uporište, Crne Potoke) - u Berlin, Vidovićev Memorandum, razumije se, nije ni mogao biti pročitan na Kongresu. Engleski povjesničar B. H. Sumner o tom "malom događaju" duhovito je primijetio, kako je "jedan bosanski pobunjenički vođa uzalud se borio sa svojim na brzinu nabavljenim zapadnim odijelom, i odbijanjem svih da obrate i najmanju pažnju na njegov dragocjeni memorandum o bosanskim željama."

Okupacija BiH u sjeveroistočnoj Bosni nije se odvijala bez teškoća. Trinaesti armijski korpus generala Filipovića sa Šestom, Sedmom i Dvadesetom divizijom napredovao je sa sjevera a Osamnaesta divizija sa zapada i naišao na jak otpor čim je prešao granicu.

Najteži poraz je austrougarska vojska pretrpjela u oblasti Tuzle. General Sapari suočen s jakim otporom i napadima iz pozadine zapovjedio je povlačenje i čekanje pojačanja. U sjeveroistočnoj Bosni su vođene neprekidne 14-dnevne borbe i general Sapari se našao u kritičnoj situaciji. General Filipović je morao, dakle, angažirati još četiri divizije i primijeniti mnoge stroge mjere. Tako je "Godišnji registar" pisao 1878. da je grad Brčko spaljen zbog izdajničkog držanja stanovništva prema austrijskim trupama.

U brčanskom kraju otpor austrougarskoj vojsci vođe Mehmed-beg Čerimagić i Niko Ristanić. Do većeg sukoba došlo je oko Lončara i Krepšića, kada su se branitelji morali povući i u povlačenju srušiti most na rijeci Tinja. Grad se predao 17. rujna 1878. godine.

Prilikom zaposjedanja Bosanske Posavine stradala je Gorička župa. Ordinarijatu o tome piše fra Pavo Semunović. Ljudi su se uglavnom razbjegli, kako piše tadašnji župnik fra Marko Baotić, ali bolesni i stari su izginuli. U Rahiću je tako Mijo Babić (58. g.) ubijen u svojoj kući, zatim je ubijena Manda, žena Petra Perkića iz Gorica, 70-godišnja starica. Fra Marko piše da su četiri katoličke osobe zabunom ubijene, jer su ih austrougarski vojnici smatrali Turcima. Goričkih župljana je tada ukupno osmero ubijeno, a neki su bili zarobljeni i odvedeni u ropstvo, odakle su pušteni siječnja 1879. godine.

Nakon austrougarske okupacije BiH rusko-austrijski rivalitet se na Balkanu pojačao. Ali nakon rusko-austrougarskog saveza iz 1879. godine i Trocarski savez potpisan je već 18. VI. 1881. godine, a deset dana kasnije Austro-Ugarska Monarhija je potpisala, dodatno osiguravajući svoje uspjehe, Tajnu konvenciju sa Srbijom. Tako su posljedice velike Istočne krize u ovom dijelu svijeta definitivno bile "prevladane" u odnosima dviju europskih sila, Austro-Ugarska i Rusija, odnosno stabilizirana u korist Austro-Ugarske.

U posljednjoj deceniji ovoga austrougarskog perioda u povijesti BiH javljaju se trijalistička nastojanja prestolonasljednika Franje Ferdinanda oko uređenja juga Monarhije kao odgovor na jačanje Kraljevine Srbije u Balkanskom ratu 1912. godine i opasnosti koje su iz toga proizlazile. Konačno, u vremenu Prvoga svjetskog ratas povijesne pozornice, nestaje Austro-Ugarska Monarhija, a time neposrednom raspadu prethode neke južnoslavenske tendencije i prijedlozi rješenja budućeg položaja BiH.

Najprije tu je "Izjava klerikalne grupe bosanskohercegovačkih katolika" iz 1917. godine koja zahtijeva autonomiju hrvatskih zemalja zajedno s Istrom u okviru Monarhije, a koju potpisuje Vrhbosanski nadbiskup Josip Stadler (1881-1908) i još 51 ugledni građanin iz Sarajeva i Provincije. Od toga nešto drugačije "Izjava bosanskih franjevac" kao i "Izjava hercegovačkih franjevac" podržava Svibanjsku deklaraciju hrvatskih i slovenskih zastupnika iz

Istre i Dalmacije u Carevinskom vijeću austrijskog dijela Monarhije, te traži stvarno integriranje BiH s prostorima s druge strane rijeke Save, a uklanjanje položaja BiH kao "corpus separatum".

Austrougarske vlasti u 1880. započele katastarsko premjeravanje zemljišta radi osnivanja gruntnice i taj su posao završile do 1886. godine. Otkup kmetoske zemlje vršen je međutim, fakultativno, sve do 1991. godine Fakultativnim plaćanjem odštete feudalca između 1879. i 1913. godine oslobodilo se oko 40 000 kmetova, ali je izračunato da je početkom 1914. godine bilo još oko 93 000 kmetoskih obitelji.

Austrougarske vlasti su bile energične u nastojanjima da razviju gospodarstvo u BiH. Realno, ali još i više simbolično o tome sasvim jasno govori nekoliko podataka o gradnji pruga, cesta i mostova. Već u prve dvije godine okupacije izgrađena je pruga od današnje hrvatske granice do Zenice (190 km), a nakon tri godine produžena je do Sarajeva (još 80 km). Vlada je do 1907. izgradila 111 km širokotračne željezničke pruge i 911 km uskotračne te više od 1 000 km glavnih cesta i isto toliko lokalnih putova s ukupno 121 mostom.

Kulturni život u BiH za austrougarskog perioda je postao intenzivniji nego u prethodnom razdoblju. Organiziran je recimo, internacionalni Arheološki kongres 1894. godine, zatim, veliki broj gostovanja austrijskih kazališnih i operetnih predstava. Tiska se veliki broj književnih i drugih časopisa kao što su: "Bosanska vila", "Zora", "Behar", ili dnevni listovi: "Hrvatski Dnevnik", "Srpska Riječ", itd.

Na Berlinskom kongresu Austro-Ugarska je preuzela obvezu podizanja prosvjete u jednoj zaostaloj zemlji s oko 97% nepismenih stanovnika. Već je 1879/80. godine kao zvaničan jezik inauguriran "zemaljski jezik" nazvan "Bosanski jezik" (1883) prilikom osnivanja dva kursa u Sarajevu kasnije pretvorena u osnovu školu. U početku su najviše osnivane trgovačke škole, a gimnazije vrlo rijetke. U školama je popularizirana suvremena proizvodnja; škole su snabdijevane sjemenima, uputstvima, i tome slično. Ideja o stvaranju bosanske nacije i razvijanje kulta Monarhije bila je u osnovi odgojno-obrazovnog djelovanja. Hrvati i Srbi u povijesti BiH kao školskom predmetu tretirani su isto kao i Mađari i Mlečani.

II. POSAVINA: BRČKO I BRČANSKI KRAJ; DERVENTA

Jedno od većih središta Bosanske Posavine u austrougarskom periodu svakako je i grad Brčko. Brčko postaje u ovom razdoblju, koje je predmet našega zanimanja, prava gradska sredina u kojoj se razvijaju svi oblici novovjekovnog gospodarstva, a njegove stanovnike odlikuje građanski način ponašanja i života u duhu srednjoeuropske civilizacije u kojoj se Bosna i Hercegovina našla poslije 1878. Opis ovoga grada u osnovnim i najvažnijim konturama to će jasno pokazati.

Grad se zvao "Brčka" sve do 1910. godine, a od tada tek nosi ime Brčko i danas u upotrebi. U austrougarskom periodu se počinje razvi-

jati jedno od naselja u gradu poznato pod imenom Katolička varoš, smještena između glavnih brčanskih putova, bijeljinske i tuzlanske ceste. Na ovom prostoru nastaje u posljednja dva desetljeća XIX. stoljeće nekoliko reprezentativnih objekata katoličke, hrvatske zajednice u Brčkom. Katolička crkva u Brčkom sagrađena je 1883. godine i njen zaštitnik bio je sv. Mihovil, a nedaleko crkve u Strossmayrovoy ulici sagrađena je katolička Osnovna škola koju vode Sestre milosrdnice, došle iz Zagreba u periodu 1886-1946. godine. Jedna od značajnijih hrvatskih obitelji u Brčkom jest i obitelj Ivana Lepušića koja se doselila iz Zagreba, u kojem Ivan radi kao učitelj u osnovnoj školi te tiska prvo hrvatsko glasilo u BiH i prvo u ovom gradu - tjednik "Bosanać", koji izlazi oko godinu dana (1883/84). Na prostoru Katoličke varoši niče i zagrada HKD "Napredak", hrvatskoga društva koje je nastalo sjedinjenjem "Hrvatskog potpornog društva" i "Hrvatskog društva za namještenje djece", 1907. godine.

Godine 1892. Brčko dobiva reprezentativnu zgradu Vijećnice, administrativno i političko središte grada, u maurskom graditeljskom stilu arhitekta Viteka. Uz upravne organe u ovom objektu bila je smještena i Savska kapetanija, te pošta. Ured riječne plovidbe u ovu zgradu je premješten iz stare zgrade kraj Save, a od 1895. u Brčkome rade dvije plovidbene agencije za riječno parobrodstvo. Ovim parobrodima je 70-tih godina XIX. stoljeća iz Brčkog izvezeno oko 300 tisuća kvintala suhe šljive. Željeznica, jedan od simbola napretka XIX. pa i XX. stoljeća, vrlo brzo stiže i u Brčko. Željeznički most preko Save pušten je u promet 1894. godine, bio je sagrađen na 27 kamenih stupova i dug 755 metara. U njegovoj blizini krajem XIX. stoljeća niče i prva elektrana koja električno svjetlo proizvodi pomoću tri parne lokomotive snage 155 KS.

Prva Trgovačka akademija djelovala je u Konaku, brčanskom najpoznatijem svratištu, vlasništvo Alije Kućukalića, od 1883. godine, ali velika zgrada trgovačke akademije izgrađena je već 1884. godine i djeluje sve do 1919/20. godine. Bila je to jedna od prvih srednjih škola u BiH uopće. Za ovoga perioda u Brčkom počinje i organizirano sušenje (etivaža) šljiva, znatnije od godine 1888. kada braća Weiss iz Münchena montiraju prvu etivažu u gradu.

Za grad Brčko poseban značaj su imali Međunarodni sajmovi ratarstva, stočarstva, pčelarstva i ostalih razvijenih oblika gospodarstva, održanih između 1903. i 1914. godine. Posebno mjesto u kalendaru brčanskog gospodarstva imao je sajam iz 1912. poznat pod nazivom "Prva posavska izložba".

Uz sve to grad je imao i svoje banke, hotele, ljekarne, frizerske salone, kino, itd., baš kao i svaki drugi srednjoeuropski grad u razvoju.

(Kraj I. dijela)

(Nastavak sa strane 19)

postalo je prava rijetkost, na neki su čudan način s tržišta i u Hrvatskoj i inozemstvu nakon Prvoga svjetskoga rata nestali svi primjerci. Drži se da je čitava naklada te knjige pokupovana kako bi se spriječilo da misli i stajališta iznesena u njoj dopru u krugove hrvatske i svjetske inteligencije. Malo je Hrvata to djelo pročitalo na njemačkome jeziku odmah po njegovu izlasku iz tiska, i zato ona zapravo u to doba nije ni ispunilo svoju zadaću.

HRVATSKA IZDANJA

Ipak, na hrvatski je jezik Pilarovo Pitanje preveo Fedor Pucak i ono je počelo izlaziti u Zagrebu, 1928. u mjesečniku mladeži Hrvatska mladica, no, izašla su samo prva dva dijela, "Postanak balkanskih Slavena" i "Hrvati i stvaranje hrvatske države". Prijevod je izlazio u nastavcima. Šestosiječanjska diktatura (1929) okončala je, međutim, izlaženje Hrvatske mladice, pa time i ovaj prijevod. Dr. Pilara su 1933. u njegovu zagrebačkom stanu, na Tuškancu, upravo i najviše zbog toga njegova djela stvorenog u Tuzli, ubili tajni jugoslavenski agenti, iako za tu tvrdnju nema pravno valjanih dokaza. Odmah se nakon stvaranja Nezavisne Države Hrvatske željelo ovo djelo izdati u cijelosti, što je i učinila Matica Hrvatska, uoči Božića 1943, dakako, na hrvatskom jeziku, punih 25 godina nakon njemačkog izdanja. U tih dva i pol desetljeća zbilo se mnogo više nego obično u sto godina i Hrvati su se nalazili usred političkog i socijalnog previranja i preoblikovanja, kakvome nije bilo premca unatrag mnogo stoljeća. Djelo je dobro došlo hrvatskoj javnosti, jer nije izgubilo ništa od svoje aktualnosti. Središnje pitanje

hrvatsko-srpskih odnosa u Bosni i Hercegovini nije nigdje tako iscrpno obrađeno kao u ovom djelu. U njemu, dr. Pilar je prvi uspio čitav problem BiH osvijetliti sa sociološkog i rasnog gledišta, čime je protumačio i mnoge pojave dnevno-političkih zbivanja u BiH.

I danas, tko nije pročitao ovo Pilarovo djelo, ne može potpuno razumjeti pitanje BiH i hrvatsko-srpskih odnosa uopće, jer Pilar u njemu razotkriva dublje razloge povijesnih zbivanja u svezi s time. Ovo djelo je dokaz Pilarove genijalnosti i osobnog poštenja, ali je sigurno njime odredio svoju sudbinu prije vremene neprimodne smrti i polstoljetnog prešućivanja.

Nakon 50-godišnjega prešućivanja, Južno-slavensko pitanje je tiskano 1990. u Varaždinu, s ciljem da se omogući hrvatskome narodu uvid u njega. Punih pola stoljeća nepravredno prešućivano, bez izbira što je nastalo prije osamdeset godina u jednom provincijskom gradu, u Tuzli, djelo je još uvijek najanalitičkija studija za poznavanje geopolitičkog položaja hrvatskog naroda i, nema, zapravo, djela koje tako značajno analizira političku povijest hrvatskog naroda, njegovu sudbinu i njegove traume, kao ono.

"U tom smislu", kažu njegovi priređivači dr. Vladimir Veselica, književnik dr. Zvonimir Bartolić i mr. Ivan Kovač, "s obzirom na prazninu zbog nedostatka analize novije hrvatske političke povijesti, i s obzirom na svagdašnju potrebu političkog demokratskog buđenja suvremenih naraštaja kojima je put do politoloških nepristranih analiza bio zastrt jednostranom indoktrinacijom, ovoga je časa za izgrađivanje demokratske svijesti ovakva studija više nego potrebna".

Važno je spomenuti da se ovo povijesno-politička studija čita kao najnapetiji roman.

UDRUGA OBITELJI HRVATSKIH BRANITELJA POGINULIH I NESTALIH U DOMOVINSKOM RATU HVO SOLI - TUZLA

II. REDOVITI SABOR UDRUGE

Udruga obitelji Hrvatskih branitelja poginulih i nestalih u Domovinskom ratu HVO Soli, održala je drugi redoviti izborni Sabor, 27. 09. 2003. godine u prostorijama Hrvatskoga doma.

Ivo Josipović otvorio je Sabor, pozdravio goste, obitelji poginulih, invalide i predstavnike drugih Udruga. Zatim je pozvao nazočne da molitvom i minutom šutnje odaju počast poginulim braniteljima kao i svim ostalim koji su darovali svoje živote na oltar domovine tijekom Domovinskog rata.

Poslije toga izabrano je radno predsjedništvo, zapisničar, ovjeritelj zapisnika, verificacijska komisija i izborna komisija.

Kao gost, Saboru se obratio Mijo Krešić predsjednik HDZ BiH Soli. Pozdravio je Sabor, poželio dobar rad i naglasio da se tradicija i počast braniteljima i porodicama poginulih u Domovinskom ratu nastavlja, da se nikada ne zaborave. Verificacijska komisija je konstatirala da je Saboru nazočno 40 članova Udruge.

Ivo Josipović predložio je i jednoglasno je usvojen dnevni red. Tako je usvojen poslovnik o radu Sabora, Izvješće o dosadašnjem radu Udruge, dopuna Statuta Udruge te izabrano Predsjedništvo i Nadzorni odbor Udruge. Tajnim glasanjem komisija za izbor, u sastavu Eva Tomić i Blaž Pejić, konstatirala je da su u Predsjedništvo Udruge izabrani:

Zvonimir Kubinek, Janja Kerošević, Frano Pavlič, Ruža Picak, Ivo Đulabić, Kata Tadić, Slađana Tomić

u Nadzorni odbor: Mara Vidović, Šimo Pejić, Kuzman Tomić, Nedjeljka Andrić, Marjan Pavić.

Predsjedništvo je na prvom svom sastanku izabralo Zvonimira Kubineka za Predsjednika predsjedništva Udruge, Slađanu Tomić za dopredsjednika i Katu Tadić za tajnicu Udruge. Sabor je završio sa radom u 14,10 sati. Poslije toga je bio domjenak.

Tajnica Udruge Kata Tadić

POČELA NASTAVA NA TUZLANSKOME SVEUČILIŠTU

prof. dr. Izudin Kapetanović

Na Univerzitetu u Tuzli u ponedjeljak, 6. listopada, počela je nastava na svih 34 studijska odsjeka i 11 fakulteta, na kojima studira ukupno više od 13.000 studenata. Studente prve godine očekuju novi nastavni planovi i programi koji podržavaju ECTS, alat mobilnosti studenata iz bolonjskog procesa, te skraćeno trajanje studija na tehničkim fakultetima s dosadašnjih 5 na 4 godine.

Prigodnom ceremonijom prijema 2.600 bruoša u akademsku zajednicu, danas je na Sveučilištu u Tuzli započela nova školska godina. Na manifestaciji održanoj danas u Sveučilišnoj sportskoj dvorani bruoše je pozdravila **prof. dr. Zlata Žigic**, ministrica obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, te **Jasmin Mujanović**, potpredsjednik Unije studenata Sveučilišta u Tuzli.

U prigodnom obraćanju bruošima rektor Sveučilišta **prof. dr. Izudin Kapetanović** is-

taknuo je da su bruoši tuzlanskoga Univerziteta prvi studenti koji studiraju po novoj filozofiji studija koja podrazumijeva implementaciju reformi iz **bolonjskog procesa**.

"Vi ste prvi studenti u Bosni i Hercegovini koji studiraju po toj novoj filozofiji studija, kojoj je u centru pažnje student i koja podrazumijeva sticanje raznih vještina na studiju. Reforme za koje ste čuli da se provode u sektoru visokog obrazovanja, provode se zbog vas. Novi nastavni planovi i programi podržavaju evropski sistem prijenosa bodova, takozvani ECTS sistem, i vi ćete u narednim godinama biti u mogućnosti ostvariti akademsku mobilnost ne samo sa univerzitetima u Bosni i Hercegovini, nego i u inostranstvu. Bit ćete u mogućnosti na svim godinama studija birati jedan dio svojih predmeta i tako sami kreirati svoj studij" istaknuo je Kapetanović.

NOVI ODSJECI NA UNIVERZITETU U TUZLI

Skupština Tuzlanskoga kantona je na posljednjem zasjedanju donijela Odluku o organiziranju novih 5 odsjeka na Univerzitetu u Tuzli. Tako će ovaj univerzitet uz dosadašnja 34 studija dobiti i studij produkcije na Akademiji dramskih umjetnosti, studij komunikacija na Fakultetu elektrotehnike, studij poremećaja u ponašanju na Defektološkom fakultetu, studij socijalnog rada na Filozofskom fakultetu, te Visoku zdravstvenu školu koja će djelovati na Medicinskom fakultetu. Ovo predstavlja napredak u razvoju Univerziteta u Tuzli. Mi ovim ulazimo u daljnju fazu našega institucionalnog razvoja. Mi smo planirali do 2010. godine imati oko 50 novih odsjeka. Želimo imati fleksibilne programe koji će najbolje odgovoriti potrebama društva. Mislim da smo s ovih 5 novih odsjeka na tragu i interesa studenata i potreba gospodarstava i javnog sektora u našem kantonu: kazao je **prof. dr. Izudin Kapetanović**, rektor Univerziteta u Tuzli, u povodu otvaranja novih odsjeka.

Nastava na novim odsjecima započet će čim se za to stvore uvjeti - jer je potrebno raspisati natječaje za prijem studenata u prvu godinu dodiplomskog studija. Za sada je sigurno da će nastava na nekim odsjecima početi tek iduće godine.

DRUGI KONGRES RADIOLOGA BiH

Drugi kongres radiologa Bosne i Hercegovine s međunarodnim učešćem, održan je u Tuzli u vremenu od 9. do 11. listopada 2003.

Cilj ovog Kongresa je bio pokušaj prezentiranja najnovijih dostignuća i aktualnosti, te pokazati vlastita iskustva iz svih oblasti radiodiagnostike i radioterapije, imajući u vidu multidisciplinarni pristup (dr. Senada Sarihodžić, predsjednica Organizacionog odbora).

Svečana ceremonija otvaranja obavljena je 9. listopada u Kristalnoj dvorani Hotela Tuzla u prisustvu predstavnika Tuzlanskog kantona, Općine Tuzla, Univerziteta, Univerzitetskog kliničkog centra i institucija iz oblasti zdravstva, te sudionika Kongresa.

Sudionici - znanstvenici su bili iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Slovenije, Makedonije, Srbije i Crne Gore, te iz Austrije, Belgije, Francuske, Italije, Sjedinjenih američkih država i Velike Britanije.

Na Kongresu su prezentirana 84 stručna i znanstvena rada, od toga broja podnijeli su iz: Hrvatske 34 rada (Zagreb, Osijek, Čakovec, Split, Rijeka); Bosna i Hercegovina 28 (Sarajevo, Tuzla, Banjaluka, Mostar i Travnik); Srbija i Crna Gora 6 (Beograd, Novi Sad, Kosovo - Priština); Slovenija 5 (Celje, Maribor, Ljubljana); Makedonija 1 (Skopje); SAD 3, Austrija 2, Italija 2, Belgija, Velika Britanija i Francuska po jedan.

Na izložbenom prostoru bila je prezentacija 59 postera i autorska prezentacija.

Kongres je ispunio očekivanja i znanstvenici su u svojim radovima i raspravama prezentirali najnovija dostignuća, zahvalili se domaćinu na izvanrednoj organizaciji i srdačnom prijemu u sveučilišnom gradu, gradu uglja i soli, te otišli zadovoljni u svoja mjesta.

Tiskana je knjiga sažetaka svih radova koji su izlagani na Kongresu.

U restoranu BAKOK prof. dr. sc. Mirko Šamija sa suradnicima, fra Petar Matanović i Juraj Novosel, gosti dr. sc. Miroslava Petrovića

Naši u svijetu

Dr. sc. DAMIR NOVOSEL

Znanstvenik iz Tuzle sudionik u timu za rješavanje elektroenergetskih problema u SAD

- Sjeveroistočni elektroenergetski sustav je bio pod stresom neko vrijeme prije sloma - kazao je **Damir NOVOSEL**, glavni direktor KEMA T&D Consultinga, kompanije koja opslužuje više od 500 energetskih klijenata u 70 zemalja.

Ovo je citat iz članka u uglednom američkom dnevniku *Washington Post*, koji je pisao o najvećem elektroenergetskom kolapsu u Sjedinjenim Državama i Kanadi, kada je oko 50 milijuna ljudi ostalo bez struje. Nakon ove katastrofe koja se desila 14. kolovoza, u Dalasu je zasjedala konferencija *Udruženja inženjera za prijenos i distribuciju električne energije*.

Na toj redovitoj godišnjoj Konferenciji koja se održava neposredno nakon kolapsa, sudjelovalo je više od 10 tisuća inženjera.

Damir Novosel je imao izuzetno zapaženo izlaganje. Nakon toga ga je za *Washington Post* intervjuirao Phil Megers, novinar agencije UPI.

Istup na dalaškoj Konferenciji, njegovo citiranje kao vodećeg američkog eksperta za prijenos i distribuciju električne energije u *Washington Timesu*, provladinom najuglednijem dnevniku, te sama činjenica da je nakon dugogodišnjega angažmana u ABB-u, gdje je radio kao potpredsjednik Kompanije, prešao za glavnog menadžera KEMA-e, predstavljaju vrhunac karijere Damira Novosela. Ta je karijera, započeta na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Tuzli prije dvadesetak godina rijedak primjer silovitog uspona u nauci, struci i biznisu.

Novosel se po završetku studija zaposlio kao asistent na svome elektrotehničkom fakultetu. U Sjedinjene Države je otišao neposredno pred rat, na *Fulbrightovu stipendiju*. Tada nije ni slutio da će tamo ostati, te da će mu se tamo ostvariti američki san.

S početka je Novosel smatrao da u Sjedinjenim Državama ostaje jer je u Bosni bjesnio rat. No, ubrzo je prihvatio jedan dobar posao, pa drugi dobar posao.

Naravno, američki san se ne može ostvariti ako iza njega ne stoji veliki rad, zalaganje, istraživanje, sati i dani provedeni izvan obitelji.

NOVOSEL DAMIR, rođen 1957. u Dobruju, BiH. Osnovnu školu i Gimnaziju završio je u Tuzli. Diplomirao je na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Tuzli, 1980. godine. Poslije diplomski studij na Elektrotehničkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, 1986. godine, a doktorsku disertaciju pod naslovom: *"Inteligentni sistemi za optimizaciju odziva elektroenergetске mreže na poremećaj"* obranio je na Elektrotehničkom fakultetu Mississippi State University, 1991. godine.

Diplomu u rukovođenju stekao je na Wharton School, Philadelphia, University of Pennsylvania, 1995. godine. Obavio je specijalizaciju na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Brnu, Češka Republika, 1989. godine. Bio je Fulbright-ov stipendist, Vlada SAD, 1989.-1990. Na poziv Japanske vlade za uspješne mlade osobe iz Jugoslavije, boravio je 1988. u Japanu.

Na Elektrotehničkom fakultetu u Tuzli bio je asistent od 1982. do 1989. godine. Predavao je na Elektrotehničkom fakultetu Mississippi State University (1990.-1992.) U ABB institutu za Električne sisteme od 1992. do 1997. menadžer Centra za elektroenergetске sisteme, gdje je razvio organizaciju (s prihodom od 8 milijuna dolara godišnje) za razvoj sistemskih rješenja u oblasti pouzdanosti i analize prenosnih i distributivnih mreža; zaštite i upravljanja; i elektronike, inicirao i rukovodio projekte sa industrijom i elektroprivredama širom svijeta (PG&A, TVA, BPA, EDF, ComEd, General Motors, itd.).

Predavao je na Elektrotehničkom fakultetu North Carolina State University (1987.).

Od 1988.-2000. bio je Izvršni direktor i menadžer za razvoj u oblasti zaštite i upravljanja podstanicama. Zadužen za strategiju razvoja i razvio Digitalni sistem zaštite i upravljanja (uključujući optičke senzore) i isporučio sistem za dvije elektroprivrede: Powerlink, Australia and RWE, Germany.

Od 2000. godine radi u ABB automatizaciji, upravljanje: potpredsjednik, globalni menadžer za tehnologiju i proizvode.

Menadžer za procesno upravljanje i upravljanje podstanicama (sa ukupnim prihodom

od približno 700 milijuna dolara godišnje), zadužen za strategiju proizvoda i organizaciju razvoja od približno 1000 zaposlenih, sa lokacijama u SAD, Švedskoj, Finskoj i Njemačkoj.

Specijalnost: Zaštita i upravljanje elektroenergetskih mreža i upravljanje u procesnoj automatizaciji.

Izabrane aktivnosti:

- Autor i koautor od preko 80 stručnih i znanstvenih publikacija, IEEE i CIGRE uputstva, izvještaja, tutoriala i drugih publikacija;
- Vlasnik 15 patenata;
- Pozvani predavač i sudionik panela na IEEE konferencijama;

- IEEE komitet za relejnu zaštitu (Power System Relaying Committee): predsjednik komiteta za zaštitu sistema (2002.-2005.), predsjednik komiteta za nagrade (2001.)

- Autor poglavlja o lokaciji kvara, IEEE Tutorial "Napredak u mikroprocesorskoj zaštiti i komunikacijama", 1997.

- Izabrani rezultati razvoja proizvoda i znanstveno-istraživačkog rada: Sistem za automatsku analizu podataka, Metode i proizvodi za lokaciju kvara i adaptivnu zaštitu u distributivnim i prijenosnim mrežama, Metode i proizvodi za predikciju naponske stabilnosti i mjerenje sinkro fazora, Sistem za zaštitu od raspada elektroenergetskog sistema, Sistem za nalaženje kvara u neuzemljenim mrežama.

Dosadašnja priznanja i nagrade:

- "Značka Univerziteta u Tuzli" za uspjeh na fakultetu, 1980.

- "Nagrada prof. Vratislav Bedjanić za magistrski rad u oblasti automatizacije i upravljanja", Iskra, Ljubljana, 1987.

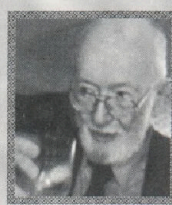
- "Zahvala za doprinos u razvoju Elektrotehničkog fakulteta u Tuzli" Tuzla, 1987.

- Nagrada za "Izuzetan doprinos u razvoju digitalnog sistema za zaštitu i upravljanje", ABB, 2000.

Boris ČURKOVIĆ

NOBELOVE NAGRADE 2003.

Sve Nobelove nagrade, osim one za mir, dodjeljuju se u švedskoj prijestolnici Stockholmu. Nagrada za mir uručuje se u Oslu, gdje je sjedište norveškog Nobelova odbora u kojem sjedi petero članova koje je odabrao norveški parlament. Laureate odabiru četiri institucije: Švedska kraljevska akademija znanosti za fiziku, kemiju i ekonomiju, Institut Karolinska za fiziologiju i medicinu, Švedska akademija za književnost i već spomenuti norveški Nobelov odbor.

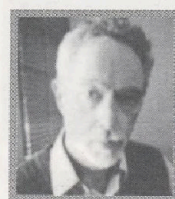
Nobelovo povjerenstvo Karolinskog instituta.

Dvojica znanstvenika nagradena su za doprinos u primjeni nuklearne magnetske rezonancije u medicini (MRI). Nuklearna magnetska rezonancija je spektroskopska metoda koja se temelji na interakciji magnetskog momenta jezgre s vanjskim magnetskim poljem uz pobudu jezgre s radiovalnim zračenjem.

NOBELOVA NAGRADA ZA KNJIŽEVNOST

Prvu Nobelovu nagradu za 2003. dobio je južnoafrički pisac John Maxwell Coetzee. Švedska akademija nazvala je laureata za književnost "skrupuloznim skeptikom, nemil-osrdan u kritici kozmetičkog morala zapadne civilizacije".

NOBELOVA NAGRADA ZA FIZIOLOGIJU I MEDICINU

Amerikanac Paul Lauterbur i Britanac Peter Mansfield ovogodišnji su dobitnici Nobelove nagrade za fiziologiju i medicinu, objavilo je

NOBELOVA NAGRADA ZA MIR IRANSKOJ ODVJETNICI SHIRIN EBADI

Ovogodišnja dobitnica Nobelove nagrade za mir, iranska odvjetnica i aktivistica Shirin Ebadi, iznimno je cijenjena u Iranu, ali i šire, i to zbog svoje borbe za ljudska prava, osobito žena i

djece, kao i promicanja demokracije i mirnog rješavanja društvenih problema.

Rođena je 1947. godine. Pravo je diplomirala na Teheranskom sveučilištu. Od 1975. do 1979. bila je predsjednica gradskog suda u Teheranu i među prvim sutkinjama u Iranu. Nakon revolucije 1979, bila je prisiljena podnijeti ostavku. Trenutačno radi kao odvjetnica i predaje na Teheranskom sveučilištu.

Ebadi predstavlja reformirani islam i zagovara novu interpretaciju islamskog zakona u skladu s temeljnim ljudskim pravima kao što su demokracija, jednakost pred zakonom, vjerska sloboda i sloboda govora, ističe se u njezinoj biografiji objavljenoj na internetskoj stranici norveškoga Nobelova odbora.

Istaknuta je aktivistica za prava izbjeglica. Osnivačica je i voditeljica Udruge za prava djece u Iranu i autorica niza akademskih knjiga i članaka o ljudskim pravima.

Kao odvjetnica, proslavila se nizom kontroverznih političkih parnica. Branila je obitelji pisaca i intelektualaca koji su bili žrtve serijskih ubojstava od 1999. do 2000. godine.

Aktivno je i uspješno radila na otkrivanju nalogodavaca napada na studente Teheranskog sveučilišta 1999. godine u kojem je nekoliko studenata poginulo.

Nekoliko je puta bila u zatvoru.

IZ ŽIVOTA POZNATIH

PREVIŠE MRTVIH

Kada je hrvatski pjesnik, dramatičar i romanopisac Milan Begović (1876-1948) bio ravnatelj Drame Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, došao mu je jedan mladi i umišljeni pisac te zatražio mišljenje o svom tek dovršenom dramskom tekstu, nadajući se i uprizorenju na daskama te kuće.

Begović mu je, pročitavši tekst, rekao:

- Žao mi je što vas moram odbiti, ali previše je mrtvih

u tom tekstu!

- Pa... samo jedan lik umire!

- Ali vi niste uračunali i one koji će umrijeti od dosade budu li ovo gledali!

ZA SVE POSTOJI LIJEK

Jednom su učenici pitali filozofa Sokrata (470-399. p. K.) zna li neki dobar recept protiv ljubavi na prvi pogled.

- Znam! - odgovorio je mudrac. - Dotičnu osobu treba pažljivo pogledati i drugi put.

PRIJE I POSLIJE

Jedan je bogati Parižanin naručio portret od poznatog slikara Henria de Toulouse-Lautreca (1864-1901). Kada je portret bio gotov, naručitelj ga nije htio preuzeti jer je njegova supruga tvrdila da mu nije nimalo sličan. Slikar se nije dao smesti, nego je portretu dodao rogove pa ga je objesio o zid gostionice u koju je često dolazio. Kada je naručitelj za to doznao, htio je otkupiti sliku i ponudio unaprijed dogovorenu svotu, želeći što prije maknuti sliku

iz dobro posjećene gostionice, no Toulouse-Lautrec je tada rekao:

S rogovima, dragi gospodine, slika vrijedi dvostruko više!

GORE OD PAKLA

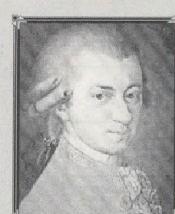

Engleski pjesnik lord George Gordon Byron (1788-1824), koji je kao desetogodišnjak postao šesti lord Byron, unatoč dobrim primanjima gomilao je velike dugove. Prijatelji su ga nagovorili da se oženi bogatom nasljednicom.

Sutradan nakon ženidbe jedan ga je prijatelj zapitao kako je proveo noć.

- Probudio sam se oko četiri ujutro i učinilo mi se da u svom krevetu vidim neku crvenu vatru. Na trenutak sam pomislio da sam u paklu, ali pipajući oko sebe, shvatio sam da je još gore i da sam se dan prije oženio - odvratio je Byron.

SAVJET

Čuvenog skladatelja Wolfganga Amadeusa Mozarta (1756-1791) posjetio je jedan mladi pijanist i pitao ga kako treba skladati.

- Nemojte se baviti nečim tako ozbiljnim! - odgovori Mozart odmahujući glavom. - Vi ste još premladi.

- Ali, maestro, vi ste skladali s deset godina!

- To je nešto drugo! Ja nisam ni od koga tražio savjet.

ŽENE

Starogrčkom filozofu Aristipu (435-355. pr. Krista) došao je jednog dana neki mladić i zatražio savjet kakvu bi ženu trebao izabrati. Filozof mu odgovori:

- Lijepa će te izdati, ružna ti se neće sviđati, siromašna će te upropastiti, a bogata će tobom vladati. Ti izaberi što ćeš najlakše podnijeti.

FINIKS

MATURALNA EKSKURZIJA

"Put oko svijeta počinje jednim korakom" rekao je Mahatma Gandhi. Nije baš put oko svijeta, već kroz nekoliko južноеuropskih zemalja, ali je počeo korakom, odnosno prvim kilometrom u dobro opremljenom autobusu. Ostavili smo naše najdraže u Tuzli, i nakon četiri godine želja, maštanja i priprema krenuli na jug u potrazi za doživljajima. Kako to obično biva kad nešto istinski tražiš, doživljaji su se odmah počeli nizati jedan za drugim dajući nagovijestiti da će ovo biti nezaboravno putovanje, nezaboravan spoj edukacije i zabave.

Put su obilježila razmišljanja o daljinama koje nas čekaju, o obitelji koju smo ostavili i o onome bitnom koraku koji stoji između sna i njegovoga ostvarenja, a koji smo upravo učinili. Isprva smo se osjećali zbunjeno, zatim sve sigurnije i samopouzdanije, dok nas konačno nije potopila smirena sreća u koju i danas rado zaplovimo i uživamo.

U Grčkoj smo! Uspješno smo prošli Srbiju, Makedoniju, Crnu Goru i Albaniju i super se zabavili. Prvi dojam Atene i nije bio baš najbolji. Smog, smeće, gust promet i zgusnuti ljudi načinili su lošu sliku toga velegrada. Već drugoga jutra sve se činilo ljepšim! Prijepodne sate smo provodili u organiziranim posjetima brojnih znamenitosti Atene. Najprije smo posjetili Akropolu, brdašce gdje su nikla najpoznatija arhitektonska umjetnička djela koja su Periklovo doba prikazala u najsjašnjem svjetlu. Tijekom gimnazijskog obrazovanja upoznavali smo Akropolu, i svaki njen dio, međutim, ljepota tog velebnog zdanja nije se mogla adekvatno riječima iskazati, nije se mogla prikazati ona priča koju Akropola ispriča svakom svom posjetiocu ponaosob. Kažu da u Ateni nema nebodera i visokih građevina, jer Atenjani ujutro uživaju u pogledu na Akropolu.

Srce Akropole, Partenon, jedna je od najznačajnijih tvorevina antičke grčke civilizacije i nacionalni simbol te prekrasne zemlje. To je mramorni hram božice Atene Partenos, zaštitnice grada, podignut četiri stoljeća prije Krista, te ukrašen kipovima i reljefima koje je napravio Fidija sa svojim učenicima. Samo jedan pogled na Partenon, koji svojom snagom i čvrstinom prkosi i samom zubu vremena, čini se dovoljnim da se shvati značaj i veličina antičke Grčke.

Nikada do sada nismo bila toliko zapanjena radom ruku čovjekovih! Tome su doprinijeli i Korintski kanal, Mikena s Lavljim vratima koja pozdrave svakoga gosta i koja su zbog bujice znatiželjnih ljudi uvijek "otvorena", te Agamemnonova grobnica.

Nakon panoramskog razgledanja Atene odnosno trgova Omonija i Sintagma, predsjedničke palate, Akademije znanosti, Nacionalne knjižnice, Adrijanove trijumfalne kapije dojam Atene se znatno popravio.

Naročito interesantni i neobični bili su Delfi. Kameni ostaci staroga naselja provirivali su između strmih litica velike planine. Ako je Apolon stvarno boravio ovdje, onda je izabrao zaista posebno mjesto. Svaki kut je

izazivao na fotografiranje brojne turiste. Naravno, ni mi nismo bili pošteđeni! Jednoga trenutka sam se zabrinula za baterije svoga fotoaparata, jer je on zaista obavljao najveći i najvažniji posao.

Također smo posjetili i stari Olimpijski stadion u Ateni. Vidjeli smo mjesto rođenja olimpijskih igara, ali nažalost samo s prednje strane, kroz željeznu ogradu. Naime, Atena okovana skelama, bila je u velikim restauracijskim radovima za predstojeće olimpijske igre 2004. godine, stoga su neki spomenici i neka mjesta zatvoreni za turiste.

U grčku gostoljubivost i gastronomsku ponudu uvjerili smo se jedne večeri u restoranu uređenom grčkim tradicionalnim

namještajem i ukrašenom grčkim ornamentima. Zabavu i opuštanje, na grčki način, u autentičnom obliku domaćini su učinili gastronomski veoma interesantnom. Na meniju su se našla grčka jela, koja su upotrijebljena grčkom glazbom i plesom sirtaki. Svoj živi temperament i osjećajnost Grci su unijeli i u tradicionalni ples, te smo zaista oduševljeno pratili svaki korak.

Posljednja dva dana boravili smo u Paraliji, ljetovalištu na obali Egejskoga mora, udaljenom šest kilometara od Katerini. Paralija je trgovački centar regije, mjesto prepuno nacionalnih taverni, kafića, diskoteka, butika, kožarskih radnji. Za nas najinteresantni-

je su bile kožarske radnje kojih je bio pun grad, točnije bile su jedna do druge, i u njima su se mogli kupiti raznovrsni modeli krznjenih bundi s cijenama od 50 eura, pa i do nekoliko tisuća eura. Mislim da sam vidjela više kožarskih radnji, nego butika i samoposluga zajedno. Karakteristika ovog ljetovališta je peščana plaža i prijatna klima Olimpa.

Posljednja stanica našeg puta bio je Solun, ili kako to Grci vole reći Thesaloniki. U Solunu su na izuzetan način spojeni tradicionalni i moderni elementi. Grad je čist, ulice i mali parkovi uređeni,

što, uz prepletanje stare Bizantske i nove arhitekture, predstavlja oku ugodan prizor.

Solun je, grad s preko milijun stanovnika, drugi je po veličini u Grčkoj. Prepun znamenitosti iz rimskoga razdoblja uz brojne muzeje s reprezentativnim Bizantskim crkvama, Solun koncem 20. stoljeća postaje europskim gradom kulture. Ima jedno od najvećih sveučilišta na Balkanu. Najstariji dio grada čini tzv. Kastro, stara turska četvrt, čije se uske ulice naslanjaju na Bizantsku tvrđavu na planini Hortiatis.

Bijela kula, izgrađena u 16. stoljeću, simbol je grada i ujedno odličan vidikovac. Tijekom 18. stoljeća postaje zatvor za neposlušne janjičare. Godine 1826. po ukazu sultana Muhameda II., mnogi su zatvoreni janjičari mučeni i ubijani te se po tome događaju kula još naziva i "krava". Nakon stečene neovisnosti, Grci boju kulu u bijelo, čineći tako simboličnu gestu "brisanja" njezine zloglasne Turske namjene.

Prošli smo ulicom Navarhou Koun-douri-oti koja se proteže duž Solunskog zaljeva i prepuna je kafića i malih restorana.

Za stručni dio ekskurzije angažiran je profesionalni vodič s izvanrednim poznavanjem materija, te su svaki spomenik i njegov značaj bili detaljno opisani i smješteni u povijesni sat. Kada se obzorja zacrvene, a vjetar zamuti poglede gradskom prašinom, vrijeme je da se shvaća zrnice prašine koje je možda dio kamena koji u sebi sadrži povijest vremena, spektar dobra i zla i snagu da izabere.

Naši snovi ovime su zaokruženi i ispunjeni. Nakon osam dana čekaju nas poznata lica, topli zagrljaji i suze radosnice.

Jedno veliko putovanje je gotovo!

Biljana ILIČKOVIĆ

FESTIVAL RADA I NARODNIH OBIČAJA

U ovogodišnjem mimohodu ulicama Vinkovaca sudjelovalo je 59 folklornih ansambala sa oko 3.000 sudionika, i 26 konjskih zaprega

* * *

Protekloga mjeseca održane su 38. Vinkovačke jeseni, tradicionalno najatraktivnija priredba u Republici Hrvatskoj na početku jeseni. Na trodnevnoj smotri i mimohodu ulicama grada sudjelovalo je oko 3.000 sudionika obučanih u raskošne narodne nošnje, naglazanih od glave do pete. Bilo je na smotri 59 folklornih ansambala iz države Hrvatske, ali i ekipa Hrvata iz BiH, Mađarske, Vojvodine, kao i nacionalnih manjina. Bilo je lijepo vidjeti i mimohod 26 konjskih i poljskih zaprega koje vrijednim poljodjelicima još uvijek pomažu u obrađivanju zemlje i proizvodnji hrane, ali i kao ukrasi i izrazi bogatstva jer su to sve rasne životinje, najviše najbolji konji lipicaneri. Oni u imućnim gospodarstvima predstavljaju i ukras, i ljubav prema životinjama koje su čovjeku nekada osiguravale najveću radnu snagu u obradi imanja i transportu.

Konji bijelci i Babogredci

Konji bijelci i Babogredci, bila je jedna od najava koje je izrekao spiker u mikrofon, kada su ulicama Vinkovaca (stare Cibalijske) počele defilirati konjske zaprege. Onaj tko se nađe u defileu, ili na trotoaru ulica, a nije iz ovih krajeva, čudom se ne može načuditi koliko uzgajatelji lipicanera pažnje poklanjaju konjima. Oni su dobro uhranjeni životinje, lijepo našminkane ormom i ručnicima, uzde u rukama drže robusni Slavonci, na njima je narodna nošnja koju su "šlingale" rukama ili na Bagatovim "singericama" vrijedne Slavonke. A cijele ovogodišnje Vinkovačke jeseni upravo su bile posvećene slavonskoj ženi, slavonskim snašama i djevojkama koje uvijek pucaju od bogatstva, zdravlja i veselja. U mimohodu konjskih zaprega tresla se tamburica, pjevale su slavonske lole, posmatrači su cupkali po asfaltu i stadionu NK "Cibalijska". Na sve strane se gostilo, jelo i pilo.

I tako su hodile ekipe i ansambli najbogatije folklorne, kulturne i gospodarstvene manifestacije ovogodišnjih Vinkovačkih jeseni. Nastupaju Otočani, Bosutnjani, KUD "Tkanica", KUD "Šokadija", "greben" iz Zagore, iz Dubrovnika sa svojim čuvenim "pokladarima", pa ansambli iz Mađarske, Vojvodine, Bosne i Hercegovine, sa sastavi hrvatskih nacionalnih manjina... Sve je bilo u znaku dolaska još jedne jeseni, i odavanja priznanja slavonskoj ženi. Treba spomenuti da su se Vinkovačke jeseni, kulturna i gospodarstvena manifestacija, rodile prije 38. godina, i da su od početka bile organizirane uz dolazak bogate berbe, a posebno berbe jabuka, na vinkovačkim i svim drugim plan-tažama. Jabuke su i ove godine rodile, ima ih u izobilju, njena domovina je sada i Slavonija, kao što je ona domovina i rodni vinogradi. Samo rodove i plodove što ih daruje majka priroda sve više nema tko da bere, i njeguje pjesmu žetelačku i beračku. Protekli rat je na sve ostavio teške posljedice, a jedna od njih je što u plodonojnoj zemlji Slavoniji ima sve manje mladih ruku.

Ni dukati više nisu...

Vinkovačke jeseni pohodimo više od dvadesetak godina. Tamo nekih osamdesetih ovjekovječili smo neke detalje sa tadašnjih manifestacija. Nije se u kicijenu priredbe mnogo što promijenilo. Tada je istina na vratovima naglazanih Slavonki bilo više

Vinkovačke jeseni 1978. god

Smotra folklor u B. Samcu

niski dukata, što je još uvijek bio izraz bogatstva i moći udavače koja traži odgovarajućeg ženika. Danas se pak snaga i bogatstvo prezentiraju na drugi način. Dobro opremljeno domaćinstvo poljodjelskom mehanizacijom, odlazak u svatove i na misu u "mercedesu", ili bar u novom "golfu" četvorci. Ali, na veliku žalost valja reći da je u Bogom darovanoj rodnoj Slavoniji sve manje vrijednih seljačkih ruku koje obrađuju zemlju. Mladi se nisu ni ovdje koliko se to želi vratili domu svom, mnoga sela i naselja još nisu obnovljena, a kamoli da su polja domaćinski obrađena. Slavonija je zarasla u korov, a i vi ste vjerojatno već informirani kako bi nas sve mogla dugo trovati opasna ambrozija koja izaziva takve dišne tegobe da ne možete iz kuće izaći i raditi poljodjelske poslove.

I na ovoj manifestaciji nije propuštena prilika da se ne kaže kako i danas živi i radi ergela lipicanera kraj Đakova. Ovdje se mogu kupiti najbolji punokrvni konji koji su bijele boje, i koji su služili na bečkome dvoru u vrijeme moćne Austrougarske carevine. I ergela lipicanera u blizini Đakova je

osnovana kada je na ovim prostorima carevala Austrougarska. A kada je riječ o lipicanima u vlasništvu nekog seljaka, onda se mora znati da je on moćan i toliko "parali" čovjek da može dva konja vrana držati, a da mu ništa ne privređuju. Uz dva dobra lipicanca treba imati dobru staju, dobru hranu, posebno izvezenu ormu, dobre kočije ili čezu.

Prije proteklog rata čar se Vinkovačkih jeseni bio počeo širiti i po ravnoj Posavini, s desne obale rijeke Save. Gradić Bosanski Šamac (zli jezici su ga ubili u tijeku prošloga rata) bio je jedno od mjesta gdje se održavala smotra folklor i mladosti iz cijele bivše Jugoslavije. Taj privilegij dobio je zbog one prve krampe koja je zakopana na izgradnji pruge Šamac - Sarajevo 1947. godine. I, inače, tradicija njegovanja rezultata rada, kulture i običaja, bila je doskora prisutna diljem Slavonije i Posavine. Hoće li se bar dio toga obnoviti, vidjet ćemo.

Tekst i snimci: Mato BIKIĆ

HRANA

dobivena iz biljaka genetičkim inženjeringom

U posljednje vrijeme se u znanstvenim krugovima u svijetu vode rasprave o našoj hrani. Hrana koja služi za ljudsku ishranu treba biti zdrava, kvalitetna i ukusna.

Znanstvenici koji se bave genetičkim inženjeringom u javnim zdravstvenim institucijama smatraju da su pitanja zdravstvene sigurnosti i dostupnosti hrane vrlo značajna. (Genetičko inženjeringstvo predstavlja niz laboratorijskih tehnika kojima se može iz organizma izdvojiti, proučavati i promijeniti određeni gen, te ugraditi u nasljedni materijal istoga ili nekog drugog organizma).

Ovoj temi se mora prići s puno više odgovornosti. Rasprave o navedenom problemu se ne može prepustiti velikim multinacionalnim kompanijama, niti protivnicima modernih tehnologija potaknutim gospodarskim, političkim ili nekim drugim pobitkom.

Naša hrana koju danas koristimo bolja je nego što je nekada bila. Velike zasluge pripadaju znanstvenicima koji rade na oplemenjivanju poljoprivrednih kultura. Širom svijeta se proizvodi sve više hrane za brzorastuću ljudsku populaciju. Taj napredak omogućen je stalnim genetičkim preinakama poljoprivrednih kultura.

Neki smatraju da primjena genetičkog inženjeringa u proizvodnji hrane vodi prema pojavi "superkorova" i "superbakterija" kao i pojavi nepoznatih otrova i alergena u našoj hrani, te smanjenju prinosa u poljoprivredi i ekološkoj katastrofi. Znanstvenici svoje stavove temelje na činjenicama. Oni smatraju da poljoprivreda može biti ekološki prihvatljiva i održiva, odnosno da primjene genetičkog inženjeringa u oplemenjivanju poljoprivrednih kultura može imati pozitivnu ulogu. Znači, primjenom genetičkog inženjeringa hrana može postati zdravija, kvalitetnija i jeftinija. Većina znanstvenika širom svijeta podržava primjenu genetičkog inženjeringa u proizvodnji hrane.

Što je gen?

Geni su temeljne nasljedne jedinice. Njihovo postojanje je nagovijestio Gregor Mendel sredinom XIX. stoljeća. Proučavao je vrtni grašak. Tada je utvrdio da se nakon križanja biljke ljubičastih cvjetova sa biljkom bijelih cvjetova, u potomstvu uvijek pojavljuje točno određeni broj biljaka ljubičastih i bijelih cvjetova. Zaključio je da postoje nasljedne jedinice odgovorne za boju cvijeta koje se pravilno prenose s roditelja na potomke. Te nasljedne jedinice nazvane su geni.

Kasnije je utvrđeno da su geni mali dijelovi molekula dezoksiribonukleinske kiseline DNA koja se nalazi u stanicama svih živih bića. Stanica bakterija sadrži oko 3000, a biljna i životinjska oko 25000 različitih gena.

Svaki gen određuje strukturu određene bjelancevine. O bjelancevinama ovisi izgled i funkcioniranje organizma. Mendelov gen za ljubičastu boju cvijeta graška određuje strukturu bjelancevine odgovorne za proizvodnju ljubičaste boje u laticama. U biljaka sa bijelim cvijetom taj gen nije funkcionalan, i, stanice ne mogu proizvoditi odgovarajuće bjelancevine, pa zato ne mogu proizvesti ljubičastu boju.

Genetički modificirana hrana (GM)

Da li ste zabrinuti za zdravstvenu ispravnost hrane? Treba da se zna da je genetički modificirana hrana ("GM hrana") jednako sigurna kao i

svaka druga i da se u uzgoju GM biljaka primjenjuje manje pesticida u odnosu na uzgoj tradicionalnih kultura. Ovo smatraju neki znanstvenici.

U slučaju da ste alergični na određene namirnice, trebale znati da su genetičkim inženjeringom mogu eliminirati neki alergeni iz tradicionalnih kultura i da su sve GM kulture strogo testirane kako bi se spriječilo uvođenje novih alergena. Jedino takve GM kulture se nalaze na tržištu.

Danas u svijetu mnoge osobe strahuju zbog mogućnosti obolijevanja od raka. Smatra se da se 899,99% kancerogena (tvari koje mogu izazvati rak) nalazi u hrani prirodnog porijekla i da su prisutni u ljudskoj ishrani već tisućama godina. Osim toga, primjenom genetičkog inženjeringa može se u hrani ciljano povećati koncentracija prirodnih fitoestrogena, izolirana i drugih antioksidanata za koje se zna da smanjuju mogućnost nastanka raka. Zbog nedostatka željeza u prehrani može se genetičkim inženjeringom povećati količina željeza u žitaricama i ukloniti kemijski spojevi koji sprječavaju iskorištavanje željeza iz hrane.

U slučaju da ste nepovjerljivi prema institucijama koje odobravaju korištenje GM usjeva, značajno je da se prije njihovog uvođenja vrše vrlo dugotrajna i temeljna ispitivanja. Tako npr. konačno odobranje i primjenu u Sjedinjenim Američkim Državama kontroliraju tri državne institucije.

Ako brinete o okolišu, možda biste željeli znati da mnoge GM kulture mogu pridonijeti ublažavanju negativnog utjecaja poljoprivrede na naš okoliš. Isto tako, ako ste zabrinuti za kukce, za većinu kukaca su pesticidi koji se upotrebljavaju pri tradicionalnom uzgoju mnogo pogubniji nego GM kulture otporne na određene vrste kukaca.

Ako vas zabrinjavaju geni u hrani, treba reći da se u običnom obroku koji sadrži deset različitih sastojaka (npr. žitarice, krumpir, brokula, meso itd.), nalaze milijarde kopija 250.000 različitih gena. Ako u istom obroku pet sastojaka potječe od biljaka sa promijenjenim genetičkim inženjeringom, konzumirat ćete 10 do 15 dodatnih gena. Većinu tih gena već ste konzumirali u nekim

drugim namirnicama i oni se ponašaju tijekom probave kao i svi ostali geni.

Deset tisuća godina tradicije u oplemenjivanju poljoprivrednih kultura

Svima nam je dobro poznat izgled klipa zrelog kukuruza. Ali, možemo se pitati kako je izgledao taj klip prije nego što je čovjek počeo uzgajati ovu biljku? Prije oko 5000 do 8000 godina ljudi su u Meksiku počeli uzgajati teozintu. Ova biljka još i danas kao divlja raste u Meksiku. Ona obrazuje vrlo male sjemenke u čvrstom debelom omotaču koje nakon sazrijevanja padaju na tlo. Sama biljka izgledom ne sliči današnjem kukuruzu. Čovjek je iz te biljke slučajnim ili namjernim genetičkim manipulacijama proizveo današnjih kukuruz. Jedna stanica ove biljke ima oko 35.000 različitih gena. Sada je teško reći koliko je njih promijenjeno u posljednjih 5000 godina pod utjecajem čovjeka.

Sve te genetičke promjene postignute su prije razvoja genetičkog inženjeringa, uglavnom u svrhu postizanja većih prinosa. Polja današnjeg kukuruza imaju oko 1000 puta veći prinos daleko kvalitetnijeg sjemena u usporedbi sa teozintom.

Kada biste putovali diljem svijeta, u Meksiko, Keniju, Hrvatsku ili u neku drugu državu u kojoj se uzgaja ova biljka, nećete naići na kukuruz koji se uzgaja izvan oranica ili vrtova. Današnji oplemenjeni kukuruz ne može opstati bez naše njege. Tijekom tisuća godina čovjek je toliko genetski preinačio kukuruz, da današnji kukuruz ne može opstati u prirodi bez naše pomoći. Ujedno, to se odnosi i na većinu poljoprivrednih kultura (pšenica, krumpir, riža, grah itd.). Sve te biljke je čovjek u prošlosti toliko genetski promijenio da ne mogu opstati same u prirodi.

Proces preobražavanja divlje biljke u usjev naziva se udomaćivanje ili kultiviranje (kultiviranje biljaka). Temelji se na genetičkim preinakama. To je čovjek započeo u Kini i na Bliskom istoku prije 10.000 godina. Zatim, nešto kasnije u Africi, središnjem Meksiku, prije oko 8000 godina.

(Nastavit će se)

Uglješa GUZINA, prof.

Najjednostavniji i najpouzdaniji način da redovito osigurate Vaš primjerak MATICE jest — pretplata. To je ujedno i najisplativiji oblik kupnje, jer platite deset, a dobijete svih dvanaest brojeva tijekom godine dana. A pretplatiti se — vrlo je jednostavno: popunite priloženu narudžbenicu i uplatite odgovarajući iznos na navedeni račun HMI u Privrednoj banci Zagreb. MATICA će potom uredno stizati na Vašu adresu! Čitajte MATICU, pretplatite se i preporučite Vaš omiljeni časopis članovima Vaše obitelji i Vašim prijateljima — kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju njezine misije: da bude stalan i čvrst most između domovine i pripadnika hrvatske etničko-kulturne zajednice diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname _____
Adresa / Address _____
Grad / City _____ Država / State _____
Pošt. Broj / Zip Code _____ Tel. _____ Fax. _____
E-mail address _____ Datum / Date _____

Godišnja pretplata / Yearly subscription rate: USA 40 USD, Canada 55 CAD, Australia 55 AUD, New Zealand 40 USD, South Africa 40 USD, South America 40 USD, Europe 25 EUR, RH 100 KN

MATICA — VAŠ PROZOR U STARI KRAJ, VAŠ DOMOLJUBNI SPOMENAR!

Izdavač / Publisher: Hrvatska matica iseljenika / Croatian Heritage Foundation
10000 ZAGREB / Republic of Croatia, Trg Stjepana Radića 3, tel: +385 1 61 15 116, fax: 61 10 933
e-mail: matica@matiz.hr, website: www.matis.hr

Jeste li znali...?

VITA

MOŽDANI UDAR

Moždani udar postao je prvi uzrok smrtnosti kod oba spola. Što možemo učiniti sami? Dovoljno je ugasiti cigaretu i šetati.

Za sve dosad poznate promjenjive faktore rizika točno se zna za koliko povećavaju rizik od moždanog udara. Za osobe s povišenim krvnim tlakom 3 do 5 puta je veća vjerojatnost da će doživjeti moždani udar nego zdrave, a za pušače 1,5 puta.

FAKTORI RIZIKA

- povišen krvni tlak
- šećerna bolest
- povišen kolesterol
- pušenje
- nekretanje
- debljina (pretilost)
- suženje krvnih žila
- previše alkohola
- krvožilne bolesti

CIRKULACIJA

Za život su našem tijelu potrebni kisik, hranjive tvari i voda, što sve dobiva putem krvi. Zbog toga je za njegov normalan rad iznimno važna dobra cirkulacija.

Tijekom godina složeni se sustav cirkulacije iscrpljuje, troši i stari te postaje sve podložniji poremećajima. Tako tijelo, a naročito vitalni organi, dobivaju znatno manje krvi i kisika potrebnih za pravilan i uspješan rad.

Već sasvim male smetnje u opskrbi mozga mogu dovesti do zaboravljivosti i gubitka koncentracije, do omamljenosti, glavobolja, vrtoglavica i zujanja u ušima.

Zbog slabe cirkulacije trpe i ruke i noge. Mogu se javiti osjećaj obamrlosti, hladnih ruku i nogu, te bol i grčevi u nogama, naročito za vrijeme hoda.

TEGOBE STARIJE DOBI

Neke od najčešćih bolesti, koje su se dosad smatrale neminovnim u poznoj dobi, mogu se spriječiti, odgoditi ili ublažiti tjelovježbom i zdravom prehranom.

Bolesti srca i krvnih žila

Povišen tlak, povišene masnoće u krvi, srčani udar ili infarkt te moždani udar ili moždana kap, spadaju u bolesti srca i krvnih žila, zbog kojih danas svake godine umire oko 12 milijuna ljudi. Do 60. godine na 8 muškaraca infarkt doživi jedna žena, a deset godina kasnije, u postmenopauzi, učestalost srčanih bolesti kod žena izjednačuje se s onom kod muškaraca.

KAKO SPRIJEČITI - Najveći rizici za bolesti krvnih žila srca prijete pušačima, pretilim osobama te osobama koje imaju visok krvni tlak i povišenu razinu masnoća u krvi. Pušači srednje dobi deset su puta u većoj opasnosti od infarkta nego nepušači.

Kod većine pretilih arterijski krvni tlak povisuje se razmjerno povećanju težine, a uz to se razvijaju ateroskleroza i oboljenja krvožilnog sustava. Osobe s neliječenim visokim tlakom u 40 posto su većoj opasnosti od moždanog udara od onih

s normalnim tlakom i u 25 posto većoj opasnosti od infarkta. Povišene masnoće u krvi mogu se nataložiti na stijenkama krvnih žila, zbog čega one postaju teže prohodne. Izbjegavanje masnoća u prehrani i više kretanja najjednostavniji je način održavanja zdrave razine masnoća u krvi.

Zloćudni tumori

Zloćudni tumori drugi su najznačajniji uzrok smrti u našoj zemlji. Češći su kod muškaraca nego kod žena jer za muškarce još nisu uvrješeni godišnji preventivni pregledi koji zloćudne promjene mogu otkriti u začetku, kao što je to kod žena Papa test ili mamografija. Muškarci najčešće obolijevaju od raka pluća, prostate, debelog crijeva (kolona i rektuma), te želuca. Kod žena još uvijek prednjači rak dojke, zatim slijedi rak debelog crijeva (kolona i rektuma), pluća i jajnika. Dijagnoza raka više nije smrtna presuda, no još se mnogo može učiniti da se smanji broj umrlih i oboljelih.

KAKO SPRIJEČITI - Nezamjenjivi su preventivni pregledi kojima se zloćudne promjene otkrivaju u početku, kad ih je lako izliječiti, a neki oblici raka mogu se izbjeći promjenom stila života - za rak pluća, primjerice, glavni je krivac pušenje. Sve se više istražuje utjecaj prehrane na razne vrste karcinoma i dokazana je zaštitna uloga prehrane bogate voćem i povrćem, te nekih vitamina. Umjerena i zdrava prehrana smanjuje rizik od raka prostate, dojke, pluća, debelog crijeva (50 posto), želuca (čak 70 posto!) i gušterače. Vitamini A, E, D i C, folna kiselina, kalcij i selen navode se čak kao zaštitnici od nekih vrsta karcinoma.

TJELESNA OBRANA

Vitamin E jača arterije, selen štiti od raka

Vitamin A

Značajan je za cjelokupno zdravstveno stanje i ima zaštitnu ulogu u sprječavanju rasta tumorskih stanica

Beta karoten

Jača stanice obrambenog sustava organizma (limfocite-ubojice), osobito kod starijih, muških osoba. Dugotrajno uzimanje mogli bi biti važno za obranu od virusa i karcinoma.

Vitamin E

Nezamjenjiv za tjelesnu otpornost, a važna je i njegova antioksidativna uloga, ključna za održavanje zdravlja kardiovaskularnog sustava. Visoke doze E vitamina snižuju razinu kolesterola te štite arterije od oštećenja slobodnim radikalima.

Vitamin C

Visoke razine vitamina C mogu pridonijeti poboljšanju zaštitnih svojstava vitamina E. Ljudsko tijelo ne može ga proizvesti, pa je nužno redovito ga uzimati. Antioksidativna svojstva C vitamina osobito su važna za zdravlje pluća, pa se preporuča oboljelim od astme i različitih alergija.

Cink

Element u tragu važan za diobu stanica. Djeluje i kao antioksidans te stabilizira staničnu membranu. Osobe kojima nedostaje cink neoptorne su i podložne zaraznim bolestima.

Bakar, mangan, selen

Kao i cink, štite organizam od štetnog djelovanja slobodnih radikala kisika. Prema novijim istraživanjima, selen je osobito važan u zaštiti od nekih vrsta karcinoma (pluća, dojke, jetre, prostate, jajnika, te urogenitalni i kolorektalni karcinom).

SAVJET ZA LJUBOMORNE

Ljubav se ne osvaja silom

♥ Uvijek imajte na pameti da voljeti nekoga ne znači i posjedovati njegovo tijelo, misli i osjećaje;

♥ Ljubav je lijep i uzvišen osjećaj zbog onog što primamo i dajemo, no do toga dolazi spontano, ne može se postići nikakvom silom;

♥ Ne dopustite da ponižavajućim sumnjičenjem svog partnera upropastite ljubavnu vezu;

♥ Kada vas obuzmu sumnje, razmislite zbog čega je partner odabrao baš vas i jeste li i dalje ona osoba koja ga je privukla;

♥ Ne tražite stalno dokaze da vas još uvijek voli jer time dokazujete da sumnjate u svoje kvalitete;

♥ Sjetite se da najdulje traju one veze u kojima partneri imaju dovoljno slobode da razmisle o svom izboru;

♥ Ne pretjerujte u zahtjevima, jer ljubav u kojoj je zagrllaj prečvrst, ostaje bez daha;

♥ Razmislite, što ćete dobiti ako ste partneru neprestano za petama? Možete li tako biti sigurni da će ostati uz vas i kada ga prestanete kontrolirati?

♥ Ako se uvjerite da vas partner vara ili napušta, ne prijetite mu i ne ponižavajte se. Pustite ga da ode i tješite se da nije bio vrijedan vaše pažnje i ljubavi.

GINEKOLOŠKO SAVJETOVALIŠTE "MEDIC"

Prof. dr. Nisveta Alispahić
specijalista za ginekologiju i akušerstvo

U Ginekološkom savjetovalištu "Medic", prof. dr. Nisveta Alispahić, možete obaviti: ginekološki pregled, kontrolu trudnoće, ispitivanje i liječenje neplodnosti, dijagnostiku (ultrazvuk, PAPA, kolposkopija, spermogram, test na trudnoću, pregled vaginalnog sekreta).

Ginekološko savjetovalište radi ponedjeljkom, srijedom i petkom, od 9 do 12 i 17 do 19 sati, a subotom po dogovoru.

Na telefone:

061/149-514 i 201-927

možete zakazati posebno vrijeme samo za vas.

Tuzla, Batva, Ive Andrića br. 11

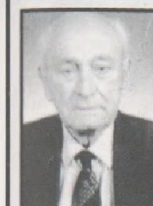
IN MEMORIAM

Obavijest o smrti

S neizmjernim bolom i tugom obavještavamo rodbinu, prijatelje i poznanike da je 7. listopada 2003. godine u 91. godini života preminuo naš voljeni otac, djed i pradjed

STEVAN ĐURANOVIĆ

Sahranjen je na Pravoslavnom groblju Trnovac u Tuzli 10. listopada 2003. godine.

OŽALOŠĆENI: kćerka Đurđica, sinovi Branko i Slavko, zet Mihajlo, snaha Lidija i Kobiljka, braća Ratko i Boško, sestra Vera, unučad Suzana, Tanja, Saša, Duško, Mihaela i Aleksandar, prauunci Jana i Andrej, te ostala mnogobrojna rodbina, prijatelji i prijatelj iz Hrvatskoga doma.

TUŽNA SJEĆANJA

Ako je Bog jedino stvorenje koje ne mora da bude viđeno, da bi se u njega vjerovalo, onda ste vi jedina bića koja ne moraju da budu prisutna da bi se voljela.

Bože, molimo te podari im svoju milost, a nama daj snage i utjehe.

VAŠI NAJMILIJ

MARINOVIĆ ŽELJKO
17. 10. 1999.

MARINOVIĆ ANA
07. 07. 2003.

TUŽNO SJEĆANJE

Dvadeset trećeg listopada navršava se tužna godina dana od smrti našeg brata

IVE MADŽAREVIĆA

2002 - 2003.

U tišini vječnoga mira neka te prate naše molitve, ljubav i naša sjećanja. Počivao u miru Božjem.

TVOJI BRAĆA I SESTRE

TUŽNO SJEĆANJE

Trideset prvog listopada navršava se 25 godina od smrti našeg dragog oca

BOŽE MADŽAREVIĆA

1978 - 2003.

U tvome mirnom snu neka te prate naše misli, ljubav i sjećanje. Nikada nećemo zaboraviti tvoju dobrotu i plemenitost. Počivao u miru Božjem.

TVOJI SINOV I KĆERI

TUŽNO SJEĆANJE

MILKO BOSANKIĆ

26. 08. 2003. - 4. 10. 2003.

Dragi tata, prošlo je četrdeset tužnih dana kako su se zaklopile tvoje oči i prestalo kucati tvoje plemenito srce. Naš dom je tužan bez tebe. Nama ostaje samo tuga i bol.

Tvoji najdraži: kćerka Ružica, sin Rudolf, zet Ivo, snaha Mirjana, unučad Danijel, Matea i Dominik.

Nikada nećemo zaboraviti tvoju dobrotu i plemenitost.

Počivao u miru Božjem.

TVOJI SINOV I KĆERI

TUŽNO SJEĆANJE

na nezaboravnu suprugu, majku, punicu, svekrvu, baku i plemenitu gospodu

JELICU (rod. JURIĆ) SOLDI

29. 10. 1997 - 29. 10. 2003.

Prošlo je šest godina, a kao da je bilo jučer. Vrijeme nikad neće izbrisati sjećanje na tebe. U našim srcima su bol i tuga, ali i ponos što smo imali tvoju ljubav i dobrotu.

U mislima s tobom.

Počivala u miru Božjem.

TVOJI: suprug Radoslav, sin Zlatko i kćerka Silva s obitelji.

TUŽNO SJEĆANJE

PERO (JOZO) TADIĆ

22. 10. 1996 - 22. 10. 2003. godine

Prošlo je sedam tužnih godina bez Tebe. Sjećamo Te se s ljubavlju i poštovanjem. Supruga Marija, djeca Katica, Gordana, Dražen i Robert.

TUŽNO SJEĆANJE

ANGELA MRKONJIĆ

13. 10. 2000 - 13. 10. 2003.

Prošle su tri godine tuge i bola kako si nas napuštala. Kao cvijet si cvala, kao rosa nestala. Ostatak mi života nije dovoljan da bi tuga i bol prestali.

Počivaj u miru Božjem.

Zauvijek tvoji otac i sestra sa obitelji.

TUŽNO SJEĆANJE

DRAGINJA (rod. PEJIĆ) JOSIPOVIĆ

8. 10. 2002 - 8. 10. 2003.

S ljubavlju i poštovanjem.
ZAHVALNA OBITELJI

TUŽNO SJEĆANJE

Četvrtog listopada navršile su se dvije godine od tvoje pre-rane smrti

MARA MADŽAREVIĆ

2001 - 2003.

S tobom su uvijek naše misli, sjećanje i ljubav. POČIVALA U MIRU BOŽJEM.

Volimo te tvoja braća, sestre, sestrić i sestričina.

TUŽNO SJEĆANJE

18. listopada/oktobra 2003. godine navršila se godina dana od teške tragedije koja je zadesila obitelji ĐULABIĆ, VANČURA i TUNJIĆ

RADOJKA
(rod. Tunjić) ĐULABIĆ

SANJA VANČURA

STANISLAV VANČURA

Bol i tuga za vama ni vrijeme ne može ublažiti. Ostaje nam sjećanje, žalovanje i molitva. POČIVALI U MIRU!

ĐULABIĆ: Nataša, Tamara, Jelena i Grga, VANČURA: Nevenka, Boris, Katarina i Ivan, TUNJIĆ: Ana, Vinko, Zorka, Kaja i Stjepan, te obitelji Nedeljković i Šogarić.

TUŽNO SJEĆANJE

Dana, 6. rujna 2003. navršilo se osamnaest mjeseci od smrti naše drage majke, punice, svekrve i bake

JANJE (rod. Tomić) BOSANKIĆ

Vrijeme prolazi, a uspomena na tebe majko, tvoju dobrotu, ljubav i pažnju ostat će vječno u nama.

Tvoji najdraži: kćerka Ružica, sin Rudolf, zet Ivo, snaha Mirjana, unučad Danijel, Matea i Dominik.

TUŽNO SJEĆANJE

IVO (JAKOB) PETROVIĆ

2. 10. 1991 - 2. 10. 2003.

S ljubavlju, poštovanjem i molitvom,
TVOJI: Marica, Tea, Ivona, Gabriela, Ivo, Jure i Dubravko.

AUTOR: ROBERT ŠTRAUS	RASPU- ŠTANJE KARTELA	ATENSKI HEROJ PO GRČKOM MITU	ROMSKIM BROJKA- MA: 55	VRSTA TRAVE OZIMNICE	POKAZNA ZAMJENICA	APARAT, SPRAVA	GRAD U RUMU- NJSKOJ	MAKA ZV- JERKA SLI- ČNA LASICI	NEGATIVNI ELEKTRIČNI ION	"METAR- TONA"	KRATICA ZAGREBAČKE INDUSTRIJE NAFTE	ALLEGORIJE	OZNAKA ZA ELEMENT DUŠIK	NADUT, SILOVIT	ODNOS BOJA NA SLICI	POHLEPNI (ARAP)	PRVO HR- VATSKO PJE- VACKO DRUŠ- TVO	POČETNO SLOVO NE- ČIJEG IMENA
NEKASPO- ZNAVANJE NEKIH BOJA												UKUPNA IMOVINA						
ISTO VRUJEDAN (LAT.)														GRČKO MU- SKO IME				
"KILO - -AMPER"			JUŽ, AMER. PAPKARI ZELJASTA BILJKA								TANKI KRVNI SUDOVI							
SVETA VATRA KOD IRANACA				VESELOST									VRSTA MINERALA					
UTRKA PLOVILA				NAPULJSKI BRZI PLES			STARETINARI						KINESKA CITRA				NAJTAJNJE SLOVO	
MIRAK, TAMA				ST. RUSKO M. IME			IRENA KOLEŠAR			ZRAKO- PLOVI						USKLIK DOZIVANJA		
KRATICA ZA "EAST"		LAŽNA POZLATI		BOLEST GRLA				IZRAELSKI KNJIZEVNIK JOEL				UTRKA	OSIMNJE RE- DA "MALA BRACA"			OŠTAR PRODORAN		
TALIJANSKO ŽENSKO IME														ENGLJESKA TITULA				
FRANCUSKI GLUMAC PJEVAČ MONTANA			GOGOLJ NIKOLAJ DIVOVIČIĆ (LAT.)															POLUOTOK NA JUGO- ISTOKU AZIJE
ZABAČENI KRAJ																		
GLAZBENA OZNAKA ZA "ALI"		OSTALE		OTPORNOŠĆ NA ZARAZU													"NEUTRON"	
VRSTA MORSKE RIBE																	EGIPATSKI GLUMAC SHARIF	
NAZIV, NASLOV				"AMPER"												NAŠ PRIJEDLOG		
LEGENDARNI PREDAK IZRAELACA					ŽENSKO IME	OSOBNA ZAMJENICA	MREŽA ZA LOV MO- RSKIH PASA	SMJESA GLI- NE S HIDRO- KSIDOM ŽELJEZA	FILM KOSTE GAVRASA	IVAN TU- RGUNJEV	U TO VRJEME	PRILIČNO LAKO						
NJEMAČKI PRIJEDLOG			AUTORI GLAZBENIH DJELA															
ČETVEROUGLASTI KAMENI STUP			DAŠČARA															
CRVENILA PO KOŽI																		
VALOVITE UZVISINE PLJESKA U EVROPI						UMJETNOST												
KRAT. ZA "STRANICA"				OBMANJIVATI		KRAT. ZA ALABAMA												
TREĆI VOKAL		ŽENSKO IME		OLEG VIDOV														
ISPAŠTANJE GRUEHOVA							DRAGI KAMEN											
IVANOVA IMENJA- KINJA							"KARAT"											

stuhli tuzla
VI.: Branimir Stuhli

Ul. Bukinjska br. 60 • Tel. ++387-35-283-330 ; 061-13-10-13 • E-mail: stuhli@bih.net.ba

**VODA KOJA
SVE
POKREĆE**

A QUALITY PRODUCT OF
Pivara Tuzla

**Gospodarska
BANKA** Sarajevo

Direkcija:
71000 SARAJEVO, Ferhadija 11
Tel.: 387 33 207-023, 207-022
Fax: 387 33 444-605

Poslovnica:
71000 SARAJEVO, M. Tita 56
Tel.: 387 33 203-910
Fax: 387 33 442-959

Foto Žunić

Digital Foto Laboratorij

UZLA: 035/254-594
035/257-205
035/251-448

GRAČANICA: 061/772-282
TEŠANJ: 061/251-897
DOBOJ: 053/231-554

MLIN
LJUBAČE

"HUSINSKI RUDAR" D.D.
LJUBAČE-TUZLA
75214 LJUBAČE-TUZLA

TEL./FAX ++387 35 80 85 38, 80 85 39, 80 85 40 • E-mail: mlin@bih.net.ba

PrintCom
GRAFIČKI INŽENJERING

75000 Tuzla Rudarska 61
Tel.: ++ 387 35 282-000, 283-218
Fax: ++ 387 35 280-210
e-mail: printcom@bih.net.ba

CVJEČARA FLORAMI

Vam nudi veliki izbor rasade, saksija, žardinijera, zemlje za cvijeće od 50 l, 20 l, 10 l, 6 l, 5 l, te zemlje u pakiranju od 1kg iz vlastite proizvodnje pod nazivom FLORATRES, rezanog cvijeća, lončanica, svijeća, lampinjona, lukovica svih vrsta, ruža sadnica i ukrasnog šibila.

Sve to možete nabaviti uz najpovoljnije cijene u gradu i dobiti stručne savjete.

Vaše je samo da dođete na MALU PIJACU i da se uvjerite u našu ponudu.

FRANJO BOSANKIĆ

TK

JAVNO PODUZEĆE
RADIO TELEVIZIJA
TUZLANSKOG KANTONA
Ul. Slatina br. 2 Tuzla

*ključ
uspjeha*

tuzlanska banka d.d.

PLIVA

PREDSTAVNIŠTVO SARAJEVO

Trg heroja 10, 71000 Sarajevo

Tel. ++ 387 33 65 11 33, 65 39 29

Fax. ++ 387 33 65 39 86

Za sva vremena

**ŽIVOTNO OSIGURANJE
MOĆNO A OBROČNO**

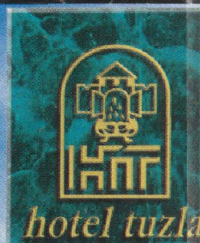

CROATIA OSIGURANJE d.d.

tel: +387 39 839 100,

www.croatiaosiguranje.com, croatia-os.ljubuski@int.tel.hr

e-mail: hoteltz@inet.ba
www.hoteltz.inet.ba

M. F. Fiska 15, Tuzla

tel./fax +387 35 250 050

marketing: +387 35 250 094 • turistička agencija: +387 35 238 80

Marketing: 250-261, 250-262, 250-263 <http://www.kameleon.delta.com.ba>
Centrala: 250-055 (tel/fax) radio_kameleon@delta.com.ba